



ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาประยุกต์)

ปริญญา

สังคมวิทยาประยุกต์

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง กรุงเทพมหานคร

Factors Related to Participation in Activities of the Aging in Din Daeng Service Center, Bangkok Metropolis

นามผู้วิจัย นางสาวอรุณพร พิทักษ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ณรงค์ ศรีสวัสดิ์, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(อาจารย์คุษฎี เจริญสุข, ป.ศ.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรชัย วิริยารมภ์, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง
กรุงเทพมหานคร

Factors Related to Participation in Activities of the Aging in Din Daeng Service Center,
Bangkok Metropolis

โดย

นางสาวอรุณพร พิทักษ์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาประยุกต์)

พ.ศ. 2553

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อรุณพร พิทักษ์ 2553: ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ
ในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง กรุงเทพมหานคร ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(สังคมวิทยาประยุกต์) สาขาสังคมวิทยาประยุกต์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์ณรงค์ ศรีสวัสดิ์, Ph.D. 112 หน้า

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัย
ทางครอบครัว ความพึงพอใจต่อสถานที่จัดกิจกรรมกับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ 2) ศึกษา
ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง กลุ่มตัวอย่าง
ที่ทำการศึกษาคือ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำนวน 231 คน โดยใช้
แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์
โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
เปรียบเทียบข้อมูล 2 กลุ่ม โดยวิธี t-test และเปรียบเทียบข้อมูลมากกว่า 2 กลุ่ม โดยวิธี F-test
กำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษา พบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ) ปัจจัยทางครอบครัว (รายได้ รายจ่าย
การประกอบอาชีพ) ที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมที่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล
(สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา) ปัจจัยทางครอบครัว (รายได้ และความสัมพันธ์ในครอบครัว)
ที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างกัน 2) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมในระดับ
ปานกลาง และมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับปานกลาง กิจกรรมที่ผู้สูงอายุให้
ความสนใจเข้าร่วมในระดับมาก คือ กิจกรรมออกกำลังกาย (โยนห่วง ปาเป้า โยนโบว์ลิ่ง เปตอง)
และกิจกรรมตามอัชฌาศัย (ลีลาศ รำไทย ร้องเพลง ดนตรีไทย)

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Arunporn Pitaksa 2010: Factors Related to Participation in Activities of the Aging in Din Daeng Service Center, Bangkok Metropolis. Master of Arts (Applied Sociology), Major Field: Applied Sociology, Department of Sociology and Anthropology. Thesis Advisor: Associate Professor Narong Srisawas, Ph.D. 112 pages.

The objectives of this research were to: 1) study the relationship between personal and family factors and participation in activities of the aging; and 2) to study the satisfaction of the aging in participation in activities of the aging in Din Daeng Service Center. Descriptive survey and cross-sectional study design was applied in this study. Questionnaires were constructed to collect data from study. 231 purposive sample of the aging. Data analysis were made by using the ready-made computer program. The statistics used were average, percentage and comparative study with t-test and F-test. The hypothesis test was established at the statistical level of .05.

The result showed that: 1) Factors significantly related to the elderly's participation in activities were sex, age, pay out, career before aging and satisfied of service. But status, education, income and family relationship were not significantly. 2) The elderly had moderate level of participation in activities and satisfied in the activities at moderate level too.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.คุณหญิง เจริญสุข กรรมการที่ปรึกษา ร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และ รองศาสตราจารย์ ปภาณี ฐิติวัฒนา ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้กรุณาสละเวลา ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง และผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม ในศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทุกท่าน

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ญาติพี่น้องทุกคน รุ่นพี่และรุ่นน้อง (สังคมวิทยาประยุกต์) เพื่อนๆทุกคน ที่คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้เสมอมา ในช่วงเวลาที่เหนื่อยและท้อใจ และขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่าน ในภาคสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ที่ให้โอกาสในการเข้าศึกษาในสถาบันแห่งนี้ และได้รับประสบการณ์ที่มีประโยชน์ตลอดเวลาที่ศึกษาในสถาบันแห่งนี้ รวมทั้งคำแนะนำ ความช่วยเหลือ และกำลังใจที่มีให้เสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์นี้ ให้กับทุกท่านที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว นั้น และทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสนับสนุน

อรุณพร พิทักษ์

มีนาคม 2553

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	10
แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	10
แนวความคิดและทฤษฎีกิจกรรม	22
การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
กรอบแนวคิดในการวิจัย	40
สมมติฐาน	40
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	41
หน่วยที่ใช้ในการทดลอง	41
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	41
การสุ่มตัวอย่าง	41
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	42
การทดสอบเครื่องมือ	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
การวิเคราะห์ข้อมูล	44
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	45
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	46
ผลการวิจัย	46
ข้อวิจารณ์	75
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	78
สรุปผลการวิจัย	78
ข้อเสนอแนะ	84
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	86
ภาคผนวก	92
ภาคผนวก ก แผนสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564)	93
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	104
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	112

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา	47
2	ระดับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการบริการผู้สูงอายุคืนแดง	51
3	ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง	52
4	ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง	55
5	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ	57
6	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำแนกตามอายุ	58
7	เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นรายคู่ จำแนกตามกลุ่มอายุ	59
8	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง จำแนกตามสถานภาพสมรส	59
9	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง จำแนกตามระดับการศึกษา	60
10	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง จำแนกตามรายได้	62

สารบัญตาราง (ต่อ)

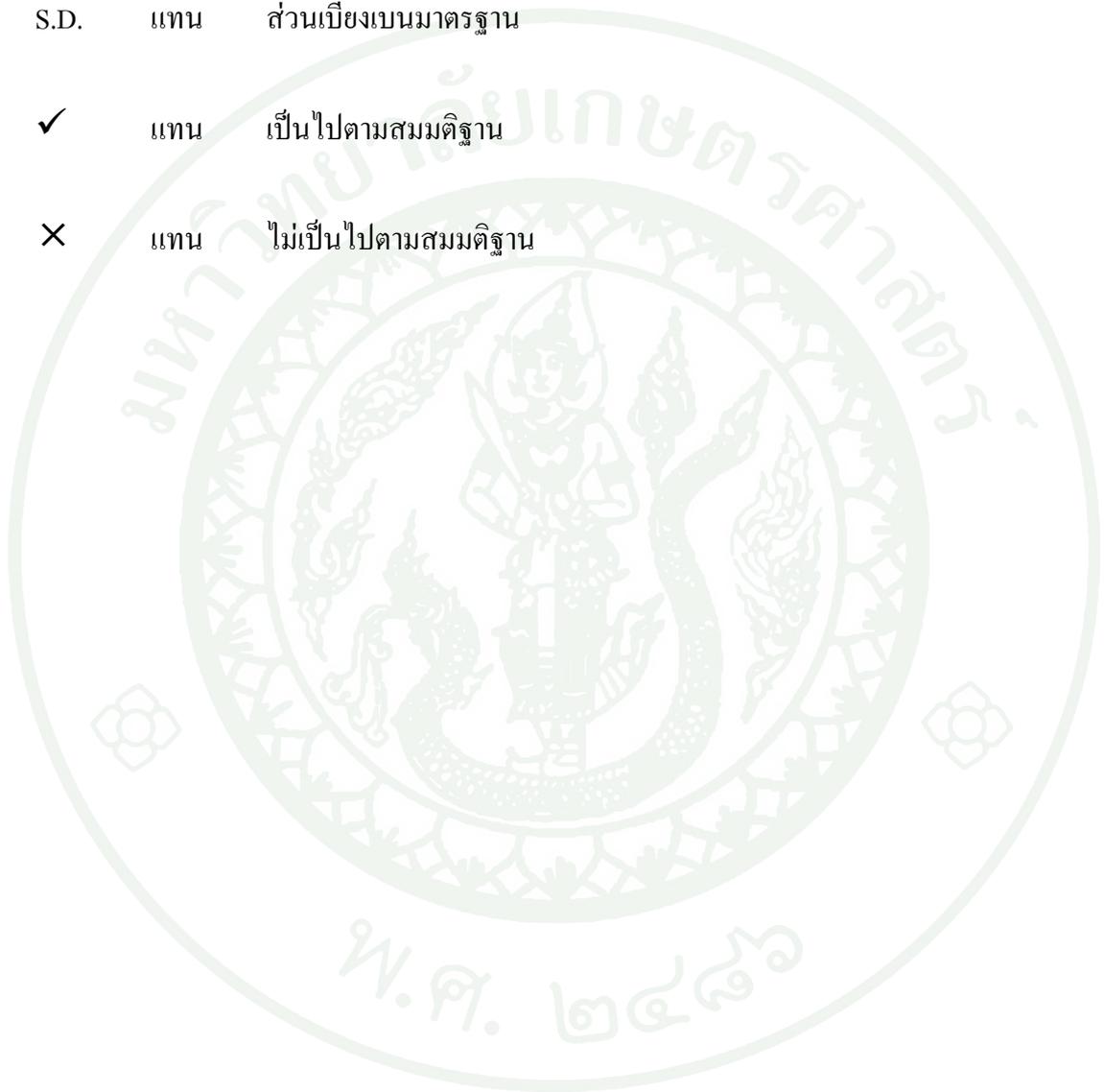
ตารางที่		หน้า
11	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุแตกต่างกัน จำแนกตามรายจ่าย	63
12	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดงแตกต่างกัน จำแนกตามอาชีพเดิม	64
13	เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นรายคู่ จำแนกตามการประกอบอาชีพเดิม	65
14	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง จำแนกตามความสัมพันธ์ของครอบครัว	66
15	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการผู้สูงอายุ)	67
16	เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการผู้สูงอายุ)	68
17	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการห้องน้ำ)	69
18	เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นรายคู่ จำแนกตามความพึงพอใจต่อการจัดสวัสดิการห้องน้ำ	71

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
19	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การบริการของเจ้าหน้าที่)	71
20	เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญเป็นรายคู่ จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การบริการของเจ้าหน้าที่)	72
21	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำแนกตามความพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมทางศูนย์	73
22	เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นรายคู่ จำแนกตามความพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจกรรมทางศูนย์	74
23	ปัจจัยส่วนบุคคลกับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ	81
24	ปัจจัยทางครอบครัวกับการเข้าร่วมกิจกรรม	82
25	ปัจจัยความพึงพอใจด้านสถานที่กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง	83

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

- \bar{x} แทน ค่าเฉลี่ย
- S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- ✓ แทน เป็นไปตามสมมติฐาน
- × แทน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน



บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือประมาณปี พ.ศ. 2489-2507 ประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย มีประชากรลดลง จึงได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเพิ่มจำนวนประชากร เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาและฟื้นฟูประเทศ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ด้านประชากรศาสตร์ที่เรียกว่า “เบบี้บูม” การเพิ่มประชากรในยุคดังกล่าวจึงมีจำนวนมากและเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของโลก ซึ่งในปัจจุบันประชากรกลุ่มนี้มีอายุอยู่ระหว่าง 44-62 ปีและเป็นวัยที่กำลังเคลื่อนตัวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ โดยข้อมูลจากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ระบุว่า ประเทศไทยที่มีอัตราส่วนของผู้สูงอายุที่เกิน 60 ปีขึ้นไป อยู่ระหว่าง 7-14 เปอร์เซนต์ ถือว่าประเทศนั้นเป็นประเทศผู้สูงอายุ หากมีอัตราส่วนเกิน 14 เปอร์เซนต์ ก็หมายถึงประเทศนั้น เป็นประเทศผู้สูงอายุเต็มตัว สำนักสำมะโนครัวประชากรของสหรัฐอเมริกาคาดว่า ประชากรวัยสูงอายุอาจเพิ่มขึ้นถึง 3 เท่าราว 40 ปีข้างหน้า หลังปี 2543 เป็นต้นมามีสัดส่วนของประชากรในกลุ่มดังกล่าวเพิ่มขึ้นแล้ว 23 เปอร์เซนต์ โดยเยอรมัน อิตาลี ญี่ปุ่น และโมนาโก ติดอันดับประเทศที่มีประชากรวัยสูงอายุมากที่สุดในโลก มีประชากรผู้สูงอายุถึง 20 เปอร์เซนต์

สำหรับประเทศไทย มีรายงานว่า ยุคที่มีอัตราการเกิดของประชากรสูงสุด อยู่ในระหว่างปี พ.ศ. 2506-2525 ซึ่งมีอัตราการเกิดมากกว่าปีละ 1 ล้านคน และคาดว่าจะมีประชากรที่มีอายุ 60 ปี มากที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2566-2585 (ประชากรและการพัฒนา, 2552) สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รวบรวมข้อมูลผู้สูงอายุของประเทศไทย (อายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป) โดยใช้ข้อมูลจากสำมะโนประชากรประเทศไทย พ.ศ. 2503-2533 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลจากการคาดประมาณการของประเทศไทย พ.ศ. 2533-2563 ของกองวางแผนทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สรุปได้ว่า ในอดีต ช่วงปี พ.ศ. 2503-2533 ประชากรผู้สูงอายุประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2503 มีประชากรผู้สูงอายุ 4.6 เปอร์เซนต์ ปี 2513 เพิ่มขึ้นเป็น 5.0 เปอร์เซนต์ ปี 2523 เพิ่มขึ้นเป็น 5.5 เปอร์เซนต์ และปี 2533 เพิ่มขึ้นเป็น 7.4 เปอร์เซนต์ ปี 2543 มีประชากรผู้สูงอายุ 9.19 เปอร์เซนต์ และคาดว่าในปี 2553 จะมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น 11.4 เปอร์เซนต์ ซึ่งถือว่าประเทศไทยได้เคลื่อนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว และคาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2565 จะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นถึง 20 เปอร์เซนต์ ซึ่งถือว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว

วัยสูงอายุเป็นช่วงวัยสุดท้ายของชีวิตคนที่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการเสื่อมถอยในทุกด้าน ดังนี้ ด้านร่างกาย การทำงานของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายลดลง เช่น สมรรถภาพการจำเรื่องใหม่ได้น้อยลง คิดช้า การรับรู้ทางประสาทสัมผัส ตา หู จมูก ลิ้น และสัมผัสต่างๆ ทางผิวหนังลดลง เป็นต้น ด้านสังคม บทบาทและความสำคัญของผู้สูงอายุในสังคมลดลง ทำให้รู้สึกว่าตนเองไม่มีประโยชน์ หมดคุณค่าเป็นภาระให้กับลูกหลาน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เคยพึ่งตนเอง หรือเป็นที่พึ่งให้สมาชิกในครอบครัวต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้รับความช่วยเหลือ ด้านจิตใจและอารมณ์จากสภาพร่างกายที่เสื่อม และสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ทำให้ผู้สูงอายุแสดงอารมณ์เศร้า เบื่อหน่าย ท้อแท้ เหนง ร้องไห้ง่าย น้อยใจบ่อยๆ และแยกตัว (อำไพพนิชฐ์ สมานวงศ์ไทย, 2553: 1) ซึ่งมีความรุนแรงแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ เช่น เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนที่อยู่อาศัย ปัญหาที่เกิดกับผู้สูงอายุ คือ ขาดการดูแลเอาใจใส่จากลูกหลาน เกิดความหวาดระแวง กลัวถูกทอดทิ้ง เกิดความว่าเหว รู้สึกถูกกีดกันในการใช้ชีวิตประจำวันและการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ผู้สูงอายุต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ต้องการการยอมรับและเคารพยกย่องนับถือจากบุคคลในครอบครัวและสังคม ต้องการความรักและความใกล้ชิดจากลูกหลาน ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากการทำงาน นอกจากนี้ยังต้องการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อนฝูง การมีงานทำที่เหมาะสมกับวัย มีบ้านพักอาศัย ซึ่งหากผู้สูงอายุได้รับความเข้าใจ และการตอบสนองความต้องการอย่างเหมาะสมจากบุตรหลานและสังคมก็จะช่วยให้ลดปัญหาทางจิตใจ เป็นการชะลอความเสื่อมถอยของร่างกายให้เป็นไปอย่างช้าๆ ทำให้เกิดการปรับตัวอย่างเหมาะสมและดำรงไว้ซึ่งสุขภาพจิตที่ดีของผู้สูงอายุ

จากการที่ผู้สูงอายุเพิ่มจำนวนมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐและผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากผู้สูงอายุมีกิจกรรมในชีวิตประจำวันน้อยลง มีเวลาว่างที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดสภาวะความเครียด ความซ้ำซากจำเจ เกิดความเบื่อหน่าย โดยหน่วยงานภาครัฐได้จัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดการพัฒนาสุขภาพกาย สุขภาพจิต และอารมณ์ อันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุต่างมีความสนใจและมีแรงจูงใจในกิจกรรมนั้นหนาแน่นการเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะผ่านชีวิตมายาวนานมีเวลาว่างมากกว่าวัยอื่นๆ (สมบัติ กาญจนกิจ, 2544) การเข้าร่วมกิจกรรมในช่วงว่างด้วยความสมัครใจ ทำให้ได้รับผลในเรื่องคุณค่าและประโยชน์ต่างๆ เช่น ความสนุกสนาน การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การพัฒนาสุขภาพกายและสุขภาพจิต ทำให้เกิดความสมดุลของชีวิต อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาอารมณ์ลดความเครียดจากการมีเวลาว่างมากเกินไปของผู้สูงอายุ การสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม ซึ่งเป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคม

กิจกรรมของผู้สูงจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุ 4 ประการ ดังนี้ ประการที่ 1 การพัฒนาทางด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นความมุ่งหมายสำคัญของกิจกรรม เพราะการที่บุคคลจะมีสุขภาพดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่บุคคลปฏิบัติในยามว่างเท่าๆ กับการปฏิบัติ ในช่วงของการทำงาน อาทิปฏิกิริยาที่บุคคลกระทำในยามว่าง จึงเป็นสิ่งที่วัดคุณภาพทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสุขภาพจิตของบุคคลได้ นอกจากนี้การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมจะก่อให้เกิด การสร้างสรรค์ทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสุขภาพจิตของบุคคลได้ด้วย ทั้งนี้ เพราะกิจกรรมช่วยให้ เกิดการผ่อนคลายความตึงเครียดจากการงาน และการประจำวัน ประการที่ 2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ กิจกรรมมีส่วนช่วยส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตของผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งการร่วมมือร่วมใจระหว่างผู้สูงอายุ การส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ประการที่ 3 การพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดี การร่วมมือกันอย่างเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความเข้าใจกัน การช่วยเหลือผู้อื่น ปราศจากการขัดแย้ง กิจกรรมจึงส่งผลในทางสร้างสรรค์มากกว่าการทำลาย และ ประการที่ 4 ในการพัฒนาตนเอง การส่งเสริมให้บุคคลได้บรรลุถึงศักยภาพสูงสุด พัฒนาการเองให้ ก้าวหน้า กิจกรรมช่วยส่งเสริมความคิด พัฒนาทักษะ และความสามารถด้านอื่นๆ ดังนั้น กิจกรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ที่จะดำเนินต่อไปในสังคมที่มีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านความเชื่อและค่านิยมของคนในเมืองหลวง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ซึ่งแตกต่างจากประชากรกลุ่มอื่นๆ ในสังคมไทย และมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ในส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องกับกลุ่มประชากรกลุ่มอื่นๆ

กรุงเทพมหานครได้ก้าวเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2548 จากข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของ กระทรวงมหาดไทยปี พ.ศ. 2546 และพ.ศ. 2548 พบว่า กรุงเทพมหานครมีประชากร 5,483,532 คน เป็นประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 558,021 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2 ของประชากร ในกรุงเทพมหานคร (กระทรวงมหาดไทย, มป.ป. อังไฉน ชมัยพร อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2551) นั้นหมายถึงกรุงเทพมหานครได้ก้าวเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุแล้ว

ครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่ให้การช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุมาโดยตลอดทั้งในด้านความเป็นอยู่ การจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐาน การให้ความเคารพรัก สนับสนุนจิตใจซึ่งกันและกัน ผู้สูงอายุ ในชุมชนขาดผู้ดูแล ทั้งนี้ เนื่องจากลูกหลานออกไปทำงานไกลบ้าน (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2549) นอกจากนั้นสภาพการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมอย่างรวดเร็วในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อครอบครัว อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มเพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน และศาสนาเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระที่เกินความสามารถของครอบครัวที่จะดูแลผู้สูงอายุได้ (เล็ก สมบัติ, 2549)

สังคมในกรุงเทพมหานครเป็นสังคมที่มีรูปแบบทางเศรษฐกิจแตกต่างไปจากสังคมในชนบทอื่นๆ ของประเทศ กล่าวคือ ลักษณะงานของประชากรในกรุงเทพมหานคร เป็นการประกอบอาชีพที่ต้องสิ้นสุดเมื่อถึงวัยกำหนด ซึ่งส่วนใหญ่ คือ อายุ 60 ปี และนั่นหมายความว่า ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ถูกลดบทบาททางเศรษฐกิจลง ลดกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม และลดความเกี่ยวข้องกับสังคมภายนอกครอบครัวลงเมื่ออายุ 60 ปี ซึ่งเร็วกว่าประชากรกลุ่มผู้สูงอายุเดียวกันในชนบท (นภาพร ชโยวรรณ และ มาลินี วงษ์สิทธิ์, 2530)

จากเหตุผลดังกล่าว จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อลดเวลาว่าง ลดความเครียด ความเบื่อหน่าย ความว้าเหว่ และความวิตกกังวล ให้กิจกรรมเป็นที่พึงของผู้สูงอายุและสังคม จุฬาลักษณ์ สอนไชยา (2546) ได้ศึกษาการพัฒนาสุขภาพกับโปรแกรมนันทนาการ 10 สัปดาห์ พบว่า ผู้สูงอายุมีการพัฒนาสุขภาพแบบองค์รวมได้แก่ ทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางอารมณ์ ทางสังคม และสติปัญญา และมีความสนใจต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี จึงเป็นหน้าที่ขององค์การภาครัฐและภาคเอกชนที่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมต่างๆ แก่ผู้สูงอายุตามความต้องการ เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุที่มีความแตกต่างกัน

ปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานได้จัดสวัสดิการเพื่อให้บริการกับผู้สูงอายุทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สำหรับกรุงเทพมหานคร หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้กำหนดแผนงานและกิจกรรมที่จะดำเนินการ ดังนี้

1. การให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองไม่ได้ ถูกทอดทิ้งหรือประสบปัญหาความเดือดร้อนด้านปัจจัย 4 ด้าน การรักษาพยาบาล การให้คำแนะนำปรึกษา เป็นต้น
2. การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งในปัจจุบันมีสหพันธ์ชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร
3. การจัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาล สังกัดกรุงเทพมหานคร และศูนย์บริการสาธารณสุข โดยให้มีความพร้อมในด้านการให้บริการ โดยไม่คิดมูลค่าและครอบคลุมทั้งด้านการส่งเสริม ป้องกัน รักษาและฟื้นฟูสุขภาพ
4. การจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุในวันผู้สูงอายุแห่งชาติประจำปี

5. การประสานงานและสร้างเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุระหว่างองค์กรภาครัฐ เอกชน ครอบครัวยุ และชุมชน
6. การจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนสำหรับผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตของศูนย์บริการ สาธารณสุข เพื่อให้ได้รับบริการด้านการตรวจรักษาฟรี
7. การจัดหน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุในชุมชน
8. รับถ่ายโอนภารกิจจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (ในปี 2546) คือ สถานสงเคราะห์ คนชราบ้านบางแค 2 และศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดง

ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง ตั้งอยู่ในเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานในสังกัด กองสังคมสงเคราะห์ สำนักงานการสงเคราะห์และสวัสดิภาพสังคม สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์บริการผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครเพียงแห่งเดียวที่ให้บริการสังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ โดยมีบริการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

1. การให้บริการผู้สูงอายุในบ้านพักฉุกเฉิน เป็นบริการเลี้ยงดูผู้สูงอายุในบ้านพักฉุกเฉิน เพื่อให้ความช่วยเหลือหรือให้การสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า ไม่มีที่พักอาศัย ขาดคนเลี้ยงดู พลัดหลง เร่ร่อน หรือถูกนำส่งมาจากหน่วยงานต่างๆ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เพื่อติดตามหาญาติ หรือส่งต่อในสถานสงเคราะห์คนชรา หากไม่มีญาติ ซึ่งผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการด้านปัจจัยสี่ การพยาบาล สุขภาพอนามัย กายภาพบำบัด รวมทั้งสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้สูงอายุภายนอกที่มาใช้บริการ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายบริการ แต่อย่างใด ที่พักอาศัยชั่วคราวได้ครั้งละ 15 วัน และอยู่ภายใต้ระเบียบการเข้าพักอาศัยของศูนย์บริการ ผู้สูงอายุดินแดง ซึ่งสามารถรับผู้สูงอายุได้วันละ 30 คน

2. การให้บริการผู้สูงอายุทั่วไป เป็นการบริการทางสังคมเชิงรุก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ ศูนย์ เป็นสถานที่ในการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี โดยศูนย์จะจัดกิจกรรมในวัน เวลาราชการ ให้บริการแบบไป-กลับ ซึ่งผู้สูงอายุที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมต้องสมัครเป็นสมาชิกของศูนย์ ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

กิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงจัดไว้สำหรับบริการสมาชิก ประกอบด้วย กิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ (กิจกรรมสวดมนต์ในตอนเช้า การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา) กิจกรรมการออกกำลังกาย (กิจกรรมโยนห่วง ปาเป้า โยนโบว์ลิ่ง เปตอง) และกิจกรรมตามอัธยาศัย (ลีลาศ รำไทย ร้องเพลง คนตรีไทย) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การจัดเจ้าหน้าที่ดูแลขณะที่ผู้สูงอายุทำกิจกรรม การจัดตู้ น้ำดื่ม และการดูแลอุปกรณ์และความสะอาดของห้องน้ำ เป็นต้น

ปัจจุบันศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงมีสมาชิก จำนวน 546 คน มาเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันตามอัธยาศัย การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง และความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงกิจกรรมและการบริการของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุที่มาร่วมกิจกรรม และเพื่อเป็นต้นแบบในการจัดกิจกรรมและการบริการผู้สูงอายุภายในชุมชน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัว ความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษานี้จะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรม ของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง กรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติม หรือเป็นประโยชน์กับผู้สนใจในการศึกษาครั้งต่อไป
2. เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ได้ตระหนักถึงการให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง
3. เป็นแนวทางการวางแผนและเสนอแนะให้หน่วยงานในการจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาสมาชิกผู้สูงอายุของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงที่มาเข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่บริเวณศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร
2. ขอบเขตด้านประชากร การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะสมาชิกผู้สูงอายุศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ผู้มาใช้บริการของศูนย์บริการในรอบปีงบประมาณ 2550-2551 จำนวน 231 คน
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านครอบครัว ความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม ที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุในศูนย์ บริการผู้สูงอายุดินแดง

นิยามศัพท์

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของคำที่ใช้ให้ตรงกับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกำหนด

ปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลชายหรือหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่เป็นสมาชิกและมาเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

สถานภาพสมรส หมายถึง สถานภาพการครองคู่ในปัจจุบันของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง ได้แก่ การสมรส โสด หย่าร้าง/หม้าย

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

ปัจจัยด้านครอบครัว

รายได้ของผู้สูงอายุ หมายถึง แหล่งรายได้ที่ผู้สูงอายุได้รับในปัจจุบันต่อเดือน เช่น ได้จาก ลูกหลาน เงินสวัสดิการผู้สูงอายุ เงินบำนาญ เงินจากการประกอบอาชีพ

รายจ่ายของผู้สูงอายุ หมายถึง รายจ่ายที่ผู้สูงอายุใช้จ่ายในปัจจุบันต่อเดือน เช่น ค่าปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต (อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค) ค่าสาธารณูปโภค (ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์) ค่าเล่าเรียนบุตรหลาน ค่ารักษาพยาบาลและการดูแลสุขภาพ ค่างานสังคมประเภทต่างๆ (งานแต่งงาน งานบวช/งานบุญ งานศพ)

อาชีพเดิม หมายถึง การประกอบอาชีพในช่วงก่อนถึงวัยผู้สูงอายุ เช่น รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ทำธุรกิจ/ค้าขาย เป็นพนักงานบริษัทห้างร้าน ทำงานรับจ้างทั่วไป เป็นแม่บ้าน/พ่อบ้าน

ความสัมพันธ์ภายในครัวเรือน หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับลูกหลาน ได้แก่ บุคคลที่ผู้สูงอายุพักอาศัยด้วย การใช้เวลาในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ

ความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม

การบริการผู้เฒ่า หมายถึง ความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการผู้เฒ่าสำหรับผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

การบริการห้องน้ำ หมายถึง ความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

เจ้าหน้าที่ให้บริการ หมายถึง ความพึงพอใจในการดูแลของเจ้าหน้าที่อย่างทั่วถึงในขณะที่ทำกิจกรรมในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

การประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมของศูนย์ หมายถึง ความพึงพอใจในสื่อประชาสัมพันธ์ ความพึงพอใจในช่องทางการเผยแพร่ ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมภายในศูนย์

กิจกรรมของผู้สูงอายุ

กิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ หมายถึง การร่วมสวดมนต์ในตอนเช้า และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาพุทธที่ศูนย์ฯ จัด

กิจกรรมออกกำลังกาย หมายถึง กิจกรรมนันทนาการที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงจัดไว้ สำหรับบริการสมาชิก เพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงให้กับร่างกายและผ่อนคลายความตึงเครียดของ กล้ามเนื้อ ประกอบด้วยกิจกรรมโยนห่วง ปาเป้า โยน โบว์ลิ่ง เปตอง

กิจกรรมตามอัธยาศัย เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้อุปกรณ์อื่นๆ ประกอบด้วย เช่น เครื่องดนตรี หรือ เสียงประกอบการทำกิจกรรม ประกอบด้วย

1. ลีลาศ หมายถึง การเต้นรำตามจังหวะเพลง
2. รำไทย หมายถึง การแสดงท่าตามเนื้อร้องและทำนองของเพลงไทย
3. ร้องเพลง หมายถึง การเปล่งเสียงออกมา ตามเนื้อเพลงและทำนอง
4. ดนตรีไทย หมายถึง เสียงที่ประกอบกันเป็นทำนองเพลง โดยใช้เครื่องดนตรีไทย ประเภทต่างๆ ในการบรรเลง ทำให้รู้สึกเพลิดเพลิน เกิดอารมณ์ รัก โศก และ รื่นเริง

กิจกรรมนอกสถานที่ หมายถึง การพาผู้สูงอายุไปตรวจสุขภาพที่โรงพยาบาลของรัฐ หรือ การพาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษาตามสถานที่ต่างๆ นอกศูนย์และจังหวัดใกล้เคียง

การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกผู้สูงอายุดินแดง เข้าร่วมทำกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุจัดไว้บริการสมาชิก

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
2. แนวความคิดและทฤษฎีกิจกรรม
3. การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ความหมายของผู้สูงอายุ

คำศัพท์ “ผู้สูงอายุ” ถูกบัญญัติขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย โดย พลตำรวจตรีอรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร ในการประชุมระหว่างแพทย์อาวุโสและผู้สูงอายุจากวงการต่างๆ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2505 จนเป็นที่เข้าใจยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน (สุรกุล เจนอบรม, 2541: 3) และมีผู้ให้ความหมายแตกต่างกัน ดังนี้

องค์การสหประชาชาติได้มีการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม ถึงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2525 ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ที่ประชุมได้กำหนดให้ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และกำหนดให้ใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก (ชาดา วิมลวัตรเวที, 2542: 3) และประเทศไทย ได้ใช้เป็นเกณฑ์การปลดเกษียณอายุราชการ

เชียรศรี วิวิธศิริ (2527) ได้ให้ความหมายว่าผู้สูงอายุเป็นช่วงสุดท้ายของวัยผู้ใหญ่ซึ่งเริ่มเมื่ออายุ 60 ปีขึ้นไปจนถึงสิ้นชีวิต

บริบูรณ์ พรพิบูลย์ (2535: 12) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า หมายถึง ผู้ที่มีความเสื่อมโทรมของสังขารไปตามธรรมชาติ มีกำลังลดถอยเริ่มเชื่องช้า และเป็นผู้ที่ถูกหลานและสังคมควรจะให้การดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ

ต๋อย ชุมสาย, ม.ล. (2536) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ความชราจะมีความหมายอย่างไรขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ต่างๆ สามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสังคมวิทยา คือ เป็นผู้ที่มียุขยาวนานจนถึงขั้นที่ต้องให้สังคมอนุเคราะห์ในการดำรงชีวิตมากกว่าที่จะทำหน้าที่อนุเคราะห์สังคม
2. ด้านกฎหมาย โดยพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนและพระราชบัญญัติอื่นๆ กำหนดว่า ผู้ที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์เป็นผู้ชรา ต้องปลดเกษียณ และผู้มีอายุครบ 70 ปีบริบูรณ์ ไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนก็ได้
3. ด้านสรีรวิทยา เป็นช่วงที่ร่างกายมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงเป็นการเริ่มเข้าสู่วัยชรา และการเข้าสู่วัยชราเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับธรรมชาติของโครงสร้างของร่างกาย ภาวะสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล
4. ด้านจิตวิทยา เกี่ยวข้องกับลักษณะทางด้านสรีรวิทยาจะมีอาการมือสั่นน้อยๆ เรียนรู้ได้ยาก จำได้ไม่นาน ช่วงเวลาความใส่ใจสั้นลง อารมณ์หงุดหงิดง่าย และบ่อยครั้งขึ้น นอนหลับได้น้อย

วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และโยชิน แสงดี (2536) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุเป็น 2 ระดับ คือ

1. ความเป็นผู้สูงอายุในมุมมองของชาวบ้าน เพราะชาวชนบททำงานหนัก ดากแดด กินอยู่ลำบาก ไม่มีวิทยาการแผนใหม่ในการชะลอความแก่ ชาวบ้านจึงมองว่าผู้ที่อายุ 55 ปีขึ้นไป ก็เริ่มแก่แล้ว โดยเฉพาะถ้าสุขภาพไม่ดี ร่างกายร่วงโรยเร็ว
2. ความเป็นผู้สูงอายุตามเกณฑ์มาตรฐานอายุ 60 ปี เป็นความคิดใหม่ที่ชาวบ้านเรียนรู้จากการเกษียณอายุของทางราชการ โดยผ่านทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และสื่อมวลชน การมองความเป็นผู้สูงอายุในสายตาของชาวบ้าน จึงน่าจะนำมาพิจารณาในการกำหนดความเป็นผู้สูงอายุของแต่ละสังคมด้วย

กชกร สังขชาติ (2538: 1) ได้ให้ความเห็นว่าผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีความเสื่อมตามวัย ความเจริญเติบโตของร่างกายลดลง ความต้านทานโรคลดลง

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2539) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า เป็นบุคคลที่สังคมได้กำหนดเกษียณอายุเพื่อมีชีวิตอยู่ในช่วงสุดท้ายของชีวิต ซึ่งเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

เบญญา จิรภัทรพิมล (2543) ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีชีวิตอยู่ในช่วงวัยสุดท้ายของชีวิตอันเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และหน้าที่การงาน รวมทั้งบทบาททางสังคม

สรุปผู้สูงอายุ หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์กำหนดการเกษียณอายุราชการ

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

สุรกุล เจนอบรม (2534) ได้ให้ความหมายของความสูงอายุน่าจะเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้ายของช่วงอายุมนุษย์ ดังนั้น ความสูงอายุจึงเกี่ยวข้องกับการเสื่อมถอยทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามอายุ เช่น ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ ลดลง ความสูงอายุหรือความชราภาพมี 2 ลักษณะ คือ

1. ความชราภาพแบบปฐมภูมิ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ อวัยวะและเซลล์ต่างๆ เมื่อถูกใช้งานมานานก็ย่อมเกิดความเสื่อมโทรมหรือเสื่อมสภาพตามอายุขัยของการใช้งาน ซึ่งการเสื่อมที่เห็นได้ชัด คือ ผิวหนังเริ่มเหี่ยวย่น ผมเริ่มเป็นสีขาว สายตาเริ่มยาว และกำลังเริ่มลดน้อยลง เป็นต้น

2. ความชราภาพแบบทุติยภูมิ เป็นความชราภาพที่มนุษย์เราสามารถหลีกเลี่ยงได้ ความชราภาพหรือความสูงอายุในลักษณะนี้ มักจะเกิดจากการปล่อยปละละเลยไม่สนใจ หรือไม่รักษาสุขภาพของร่างกาย เช่นการใช้ร่างกายทำงานหนักจนเกินไป การรับประทานอาหารมากเกินไป ดื่มสุราจัด สูบบุหรี่จัด พักผ่อนไม่เพียงพอ ไม่ออกกำลังกาย หรือแม้กระทั่งการมีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นผู้สูงอายุ

นักวิทยาการผู้สูงอายุ (Gerontologist) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นผู้สูงอายุ เป็น 4 ลักษณะ (กรกช สังขชาติ, 2538: 3-4) คือ

1. พิจารณาจากอายุจริงที่ปรากฏ ความสูงอายุลักษณะนี้เป็นไปตามอายุขัยของมนุษย์ โดยดูตั้งแต่ปีที่เกิดจนถึงปัจจุบัน หรือดูจำนวนปีหรืออายุจริงที่ปรากฏตามปีปฏิทิน โดยไม่นำเอาเรื่องสุขภาพ ความสามารถ สถิติปัญญา บทบาทหน้าที่ทางสังคมมาเกี่ยวข้อง

2. พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความเป็นผู้สูงอายุลักษณะนี้ดูจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดขึ้น เช่น ผมหงอก ผิวหนังเหี่ยวย่นตกรกระ สายตายาว ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายนี้จะเพิ่มมากขึ้นตามอายุขัยที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี

3. พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ความเป็นผู้สูงอายุลักษณะนี้ดูจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุ เช่น เกิดความกลัวการถูกทอดทิ้ง ซึมเศร้า จุกจิกจู้จี้ ขี้บ่น น้อยใจ หรือบางคนอาจจะสนุกสนาน ร่าเริง ใจเย็น มีความสงบสุขมากขึ้น นอกจากนี้ยังรวมไปถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสติปัญญาด้วย เช่น การรับรู้และเรียนรู้เริ่มลดถอยลง สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการของความสูงอายุนี้จะแสดงออกมาให้เห็นทางด้านบุคลิกภาพและพฤติกรรมของบุคคลอย่างเห็นได้ชัด

4. พิจารณาจากบทบาททางสังคม ความเป็นผู้สูงอายุลักษณะนี้ดูได้จากบทบาทหน้าที่ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น อาจจะเพิ่มมากขึ้นหรือลดน้อยลง การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลอื่น ๆ รวมไปถึงด้านครอบครัว เพื่อน ตลอดจนความรับผิดชอบในการทำงานและบทบาททางสังคมด้านอื่นๆ ด้วย

เชก ธนะสิริ (2532: 27-28) แบ่งความชราออก ดังนี้

1. ชราโดยอายุ นับปีเกิดได้เท่าไรก็อายุเท่านั้น
2. ชราโดยสังขาร มองดูจากสภาพร่างกายตามลักษณะของสังขาร เช่น หลังโก่ง เนื้อหนังเหี่ยวย่น ผมหงอก ฟันหัก เป็นต้น

3. ชราโดยจิตใจ คือ สภาพที่มีจิตใจหรือประสาทไม่ปกติ วิตกกังวล ช่างคิด ช่างระแวง อารมณ์ขุ่นมัว ซึ่งจะสะท้อนให้ดูแก่ เศร้าหมอง แก่กว่าอายุจริง

4. ชราโดยสังคัม คือ ชีวิตการงานหนัก เช่น พักบ้าน มีความรับผิดชอบสูง ไม่ค่อยได้พักผ่อน หน้าแก่เร็วกว่าอายุ

เจริญทัศน์ จินตเสวี (2537: 87) กล่าวว่าในบางประเทศ โดยเฉพาะประเทศในยุโรปหลายประเทศ นักประชากรศาสตร์ถือว่าผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป และแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. อายุ 65-75 ปี แก่น้อย คือ พวกที่ดำรงชีวิตด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งผู้อื่นมีข้อจำกัดในการปฏิบัติการกิจประจำวันน้อยหรือไม่มีเลย

2. อายุ 75-85 ปี แก่ปานกลาง คือ ผู้สูงอายุที่มีข้อขัดข้องทางร่างกายที่ทำให้ต้องการความช่วยเหลือบ้างในการปฏิบัติการกิจประจำวัน

3. อายุ 85 ปีขึ้นไป แก่มาก คือ ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้น้อยหรือไม่ได้เลย ต้องมีผู้ดูแลเกือบตลอดเวลา

Yurick (1980: 31) ได้แบ่งช่วงอายุของผู้สูงอายุตามสถาบันผู้สูงอายุแห่งชาติประเทศสหรัฐอเมริกาเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นเป็นกลุ่มที่มีอายุ 60-74 ปี และกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลายเป็นกลุ่มที่มีอายุ 75 ปีขึ้นไป

Erber (2005: 12 -13) ได้แบ่งผู้สูงอายุตามอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มอายุน้อย เป็นกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 65-74 ปี กลุ่มอายุมาก เป็นกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 75-84 ปี และกลุ่มอายุมากที่สุด เป็นกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 85 ปีขึ้นไป

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2546) ได้แบ่งกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศไทยเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-69 ปี และกลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป

การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ

ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายๆ ด้าน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ผู้สูงอายุหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้สูงอายุที่ยอมรับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้ก็สามารถดำเนินชีวิตอยู่ต่อไปได้อย่างมีความสุข ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่ยอมรับสภาพการเปลี่ยนแปลงก็จะเกิดความเบื่อหน่ายท้อแท้ ทำให้มีผลต่อร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย

1.1 การเสื่อมถอยทางร่างกาย เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุการทำงานของเซลล์เนื้อเยื่อในร่างกายมีการเสื่อมถอยซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะทางสรีระของผู้สูงอายุแต่ละคน นอกจากนั้นผู้สูงอายุอาจติดเชื้อโรคต่างๆ ได้ง่ายก็มีผล ทำให้เกิดความเสื่อมถอยได้อย่างรวดเร็ว

1.2. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายภายนอก ผู้สูงอายุมักจะมีการเปลี่ยนแปลงหลายส่วน เช่น ใบหน้า เส้นผม มือ และลักษณะทางร่างกายทั่วไป

1.3 การทำงานของอวัยวะภายในร่างกาย ได้แก่ กระดูกและโครงสร้างของกระดูก ต่อมาไร้ท่อ อวัยวะอื่นๆ

1.4 ความสามารถในการทำงานของอวัยวะภายในร่างกาย ได้แก่ อุดมภูมิ ความดันโลหิต การขับของเสีย การนอนหลับ การย่อยอาหาร ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและความสามารถในการทำงาน

1.5 การเปลี่ยนแปลงอวัยวะสัมผัส ได้แก่ นัยน์ตา มีความเสื่อมถอยอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการมองเห็นสีหรือการแยกแยะของสี การสูญเสียความสามารถทางการได้ยิน เป็นต้นว่า อวัยวะภายในหูบวมพร่อง หรือหูเป็นน้ำหนวก ส่วนการลิ้มรส การได้กลิ่น การสัมผัสไม่ค่อยได้ รู้อรส รู้กลิ่น และการรับสัมผัสเท่าที่ควร การเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุจะมีการทำงานได้ไม่คล่องแคล่ว

1.6 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพทั่วไป ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่แข็งแรง จะมีการติดเชื้อได้อย่างง่ายดาย เพราะสภาพทางร่างกายไม่พร้อมและไม่สมบูรณ์ ยิ่งมีอายุมากขึ้นสุขภาพทางร่างกายจะไม่แข็งแรง และไม่มีความสามารถในการทำงานต่างๆ ได้ เมื่อมีการทำงานใดเกิดขึ้นย่อมจะเกิดความผิดพลาดได้มาก

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

วัยสูงอายุมักจะเป็นผู้ที่ต้องเผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ต่างๆ การมีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย ทางจิตใจ และสภาวะทางเศรษฐกิจ จะมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุต้องทำงานหนัก เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แม้แต่โอกาสที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมก็น้อยลง จึงมีผลทำให้ผู้สูงอายุต้องให้ความสนใจในสิ่งอื่นเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น สิ่งที่ยุวัยสูงอายุต้องปฏิบัติจึงเป็นเรื่องของการปรับตัว ซึ่งประกอบด้วย การปรับตัวต่อการออกจากงานและมีรายได้ลดลง การปรับตัวต่อการตายจากของคู่ครอง การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ที่อยู่ในวัยเดียวกัน การเข้าร่วมในกลุ่มสังคมต่อการเป็นพลเมืองดี

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ

ผู้สูงอายุมักมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจในหลายรูปแบบ ดังนี้

- 3.1 แบบอิจฉาชิงชังโลก จะเป็นผู้สูงอายุที่มีนิสัยหวาดระแวง
- 3.2 แบบตำหนิตัวเองจะเป็นผู้สูงอายุมักจะ โยนความล้มเหลวทั้งปวงในอดีตให้กับตัวเองแต่ผู้เดียว
- 3.3 แบบเขินชาเฉยเมย จะเป็นผู้สูงอายุที่อยู่อย่างตรอมตรม ไม่รู้สึกยินดีในร้ายต่อสิ่งรอบข้าง
- 3.4 แบบยื่นหยัดในงาน จะเป็นผู้สูงอายุที่มีอาการเบื่อต่อการปลดเกษียณ
- 3.5 แบบพึงพา จะเป็นผู้สูงอายุที่จะพอใจที่ตน ได้ปลดเกษียณก่อน
- 3.6 แบบหลุดพ้น จะเป็นผู้สูงอายุที่มีลักษณะนิสัยค่อนข้างเจ็บขรม
- 3.7 แบบสนใจสุขภาพ จะเป็นผู้สูงอายุที่ตรวจเช็คร่างกาย กินยาทั้งปี
- 3.8 แบบชื่นชอบโดยตรง จะเป็นผู้สูงอายุที่มีความคิดกว้างไกล ปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมหลังปลดเกษียณได้

3.9 แบบสวดขึ้นเอาการเอางาน จะเป็นผู้สูงอายุที่มีอุปนิสัยเปิดเผย ใจสวดขึ้น มีความเชื่อมั่นในชีวิต

การใช้ชีวิตในบ้านปลายของผู้สูงอายุ

บริบูรณ์ พรพิบูลย์ (2535) ได้กล่าวว่าผู้สูงอายุจะมีการใช้ชีวิตในบ้านปลายชีวิตที่แตกต่างกันไป ดังนี้

1. อยู่คนเดียว ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพเป็นโสดจะอยู่คนเดียว โดยพบว่าผู้สูงอายุที่เป็นโสดเพศหญิงจะอยู่คนเดียวได้ดีกว่าผู้ชายและไม่มีปัญหาในการดำรงชีวิต
2. อยู่กับคนวัยเดียวกันเพียงสองคน ผู้สูงอายุจะอยู่กับเพื่อนที่เป็นเพศเดียวกัน พบ มีอะไรก็ปรึกษาหารือกัน เป็นเพื่อนคุยและเพื่อนคิด
3. อยู่กับลูกหลาน ผู้สูงอายุที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิตมักจะอยู่กับลูกที่อยู่ตัวคนเดียว หรือเป็นญาติผู้ใหญ่ที่หลานรับไปอยู่ด้วย
4. อยู่กับครอบครัวของลูก ประกอบด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ และลูก

สรุป แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุกล่าวถึงความสูงอายุว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงวัยสุดท้ายของชีวิตโดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นผู้สูงอายุ 4 ลักษณะ คือ อายุจริง การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม และมีการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันไป

ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เป็นการศึกษาค้นคว้าโดยใช้ขั้นตอนของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อนำมาอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น ค้นหาตอบเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ในเรื่องสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต สิ่งที่ผู้สูงอายุควรจะทำ สิ่งที่สังคมสามารถให้กับผู้สูงอายุ และการกำหนดหลักการที่ชัดเจนให้กับผู้สูงอายุได้มีโอกาสพักผ่อนเต็มที่หรือเกิดความพึงพอใจในชีวิตของตน ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ ทฤษฎีด้านสังคมวิทยา ทฤษฎีด้านชีววิทยา และทฤษฎีด้านจิตวิทยา

1. ทฤษฎีด้านสังคมวิทยาผู้สูงอายุ (Sociological Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงพฤติกรรม การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีหลักเกณฑ์ที่น่าเชื่อถือ เพื่อให้มีความสุขในบั้นปลายของชีวิต ซึ่งมีหลายทฤษฎี ที่จะกล่าวถึงมี 5 ทฤษฎี ดังนี้ (กรกช สังขชาติ, 2538: 20-25 และธาดา วิมลจักรเวที, 2542: 24-26)

1.1 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าบุคคลจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมกับบทบาทที่กำลังปฏิบัติอยู่ อายุจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ อย่างหนึ่งในการกำหนดบทบาทของแต่ละบุคคล การที่บุคคลจะปรับตัวต่อความเป็นผู้สูงอายุได้ เพียงใด ขึ้นอยู่กับการยอมรับบทบาทของตนเองในแต่ละช่วงอายุที่ผ่านมา ซึ่งจะส่งผลไปถึง การยอมรับบทบาททางสังคมที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต เช่น อายุครบ 60 ปี จะสูญเสียบทบาท การทำงานตามวาระเกษียณอายุ หรือสูญเสียบทบาทของการมีชีวิตคู่ เมื่อมีการถึงแก่กรรมของ คู่สมรส เป็นต้น บุคคลดังกล่าวจะต้องสร้างบทบาทใหม่ทางสังคมขึ้นมาทดแทน ซึ่งจะดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ เห็นคุณค่าของตนเองเป็นสำคัญด้วย

ทฤษฎีบทบาทจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ถึงบทบาทของตนเองที่เปลี่ยนแปลงไปตาม กระบวนการทางอายุ สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันสำคัญที่จะต้องเข้าใจบทบาทของผู้สูงอายุที่ เปลี่ยนแปลงจากการสูญเสียบทบาทที่เป็นอยู่ เช่น จากการทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัว เป็นผู้หารายได้ เลี้ยงครอบครัว กลับมีรายได้น้อยลง สถาบันครอบครัวจึงควรส่งเสริมผู้สูงอายุในบทบาทอื่นๆ เช่น บทบาทการเป็นบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกหลาน ลูกหลานควรเห็น ความสำคัญให้ความเคารพรัก นอกจากนี้สังคมสามารถมีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีโอกาส ได้รับความช่วยเหลือทางสังคมด้วย เช่น จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ หรือให้ผู้สูงอายุได้ทำงานอาสาสมัครตาม ความสนใจของแต่ละคน ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขในบั้นปลายของชีวิต

1.2 ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุที่มีบุคลิกภาพกระฉับ กระเฉง มีกิจกรรมปฏิบัติอยู่ประจำ หรือมีภารกิจอย่างสม่ำเสมอ จะมีความพึงพอใจในชีวิต และ มีการปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีกิจกรรมหรือบทบาทหน้าที่ภารกิจใดๆ ผู้สูงอายุควรมีกิจกรรม ต่อเนื่องจากวัยที่ผ่านมา ควรสนใจร่วมเป็นสมาชิกของกิจกรรมต่างๆ เพราะการมีส่วนร่วมกิจกรรม จะช่วยชดเชยความสูญเสียต่างๆ ที่เกิดขึ้น เนื่องจากกระบวนการความชรา

ทฤษฎีกิจกรรมได้เสนอแนะให้จัดหากิจกรรมและบทบาทใหม่ๆ ให้กับผู้สูงอายุพอสมควร เพราะกิจกรรมเหล่านั้นจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาส่วนต่างๆ ของร่างกายให้สมวัย กิจกรรมที่ควรจัดให้กับผู้สูงอายุได้แก่ กิจกรรมอาสาสมัคร งานอดิเรก เป็นสมาชิกชมรมต่างๆ และเป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

1.3 ทฤษฎีการแยกตนเอง (Disengagement Theory) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าผู้สูงอายุจะลดกิจกรรมและบทบาททางสังคมของตนเอง พยายามหลีกเลี่ยงหนีความกดดัน ความตึงเครียด โดยถอนตนเองออกจากสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการที่รู้สึกว่าคุณสมบัติความสามารถลดลง นอกจากนี้ยังเชื่อว่าการที่ผู้สูงอายุไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและบทบาททางสังคมนั้น เป็นการถอนสภาพและบทบาทของตนเองให้แก่คนหนุ่มสาวที่จะมีบทบาทหน้าที่ดีกว่า การแยกตนเองจากสังคมเป็นเรื่องปกติและเป็นความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ในแต่ละบุคคลที่จะแสวงหาบทบาทของความสงบเงียบ ลดกิจกรรมและบทบาททางสังคมของตนเอง ลดการเกี่ยวข้องกับผู้อื่นมีเวลาว่างสำหรับตนเองมากขึ้น เพื่อปรับตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงตามปกติของกระบวนการที่เป็นผู้สูงอายุ นอกจากนี้ นักทฤษฎีการแยกตนเองยังชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่แยกตัวออกจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสังคม อาจทำให้มีเวลาในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวได้มากกว่าผู้สูงอายุที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ทำงาน หรือทำกิจกรรมนอกบ้าน ดังนั้นทฤษฎี การแยกตนเองจึงเชื่อว่า การแยกตนเองออกจากสังคมทำให้ผู้สูงอายุมีเวลาสำหรับตนเองมากขึ้น และทำให้จิตใจสงบสุข แต่การแยกตนเองออกจากสังคม พบว่ามีความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นพื้นฐาน ดังนั้นกระบวนการภายในตัวบุคคลที่ไม่เท่ากันเป็นเหตุให้มีพฤติกรรมถอยออกจากสังคมไม่เท่ากัน (กชกร สังขชาติ, 2538: 23)

1.4 ทฤษฎีบุคลิกภาพทางสังคม (Personality Theory) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อตรงกับทฤษฎีการแยกตนเอง โดยมีความเชื่อว่าการที่ผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมทางสังคมต่อนั้นขึ้นอยู่กับตัวแปรทางด้านความพึงพอใจในชีวิตที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความสุขในชีวิตเป็นสำคัญ

1.5 ทฤษฎีต่อเนื่อง (Continuity Theory) (สุรกุล เจนอบรม, 2534: 36) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าคุณคนต่างมีบุคลิกภาพ มีรูปแบบของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตแตกต่างกันไป โดยที่บุคลิกภาพและแบบของการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลนั้น จะบอกให้ทราบถึงการปรับตัว เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตนั้นปลาย เช่น บุคคลที่คุ้นเคยกับการอยู่ร่วมกับคนหมู่มาก เมื่อเกษียณอายุทำงานแล้วก็จะชอบพบปะสังสรรค์ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นเสมอๆ แต่บุคคลที่พอใจกับชีวิตที่อยู่อย่างสงบ สันโดษ ก็อาจแยกตนเองออกมาอยู่ตามลำพัง เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ นั่นคือ ผู้สูงอายุจะประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตของตนเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าคุณคนนั้นยังจะคงไว้ซึ่งบุคลิกภาพและความพึงพอใจในชีวิตของตนเองที่มีมาแต่หนหลังได้ดีเพียงใด

ดังนั้น บุคคลสามารถปรับตัวเพื่อรับมือกับความเป็นผู้สูงอายุได้ดีเพียงใด จึงขึ้นอยู่กับว่า บุคคลนั้นสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงบทบาทในชีวิตที่ผ่านมาของตนได้มากน้อยแค่ไหน หากยอมรับได้มากก็จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับความเป็นผู้สูงอายุได้มาก และการพยายามพัฒนาบทบาททางสังคมขึ้นมาใหม่หลังจากการสูญเสียบทบาทเดิมไปได้ดีเพียงใด

2. ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา (Psychological Theory) สุนันทา คุ่มเพชร (2545: 20) กล่าวว่า มีผู้เสนอแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยา สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าการที่ผู้สูงอายุจะมีความสุขหรือความทุกข์ขึ้นอยู่กับภูมิหลังและการพัฒนาจิตใจของผู้นั้น

2.2 ทฤษฎีของอีริกสัน (Erickson's Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงวัยผู้สูงอายุว่าเป็นช่วงชีวิตที่มีความสมบูรณ์มั่นคง แต่มีความรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการปรับตัวในขั้นแรกๆ ของชีวิต มีการปรับตัวแสวงหาความอบอุ่น ความมั่นคงในจิตใจ

2.3 ทฤษฎีพัฒนาการของเพค (Peck's Development Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 55-75 ปี) และผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 75 ปีขึ้นไป) มีความแตกต่างกันทั้งลักษณะนิสัย และการปฏิสัมพันธ์ทางด้านจิตวิทยาสังคม ซึ่งผู้สูงวัยจะมีพัฒนาการ 3 ประการ คือ

2.3.1 ความสามารถในการแยกความแตกต่างของตนเองกับบทบาทในชีวิตที่ผ่านมา โดยความภาคภูมิใจในตนเอง ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า จะขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่ของงาน คือ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจและรู้สึกตนเองมีคุณค่าจากตำแหน่งหน้าที่ และเมื่อเกษียณอายุ หรือพ้นจากการทำงานจะรู้สึกที่ตนเองไร้ค่า

2.3.2 ความสามารถทางร่างกายเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ ซึ่งขึ้นอยู่กับความนึกคิดของผู้สูงอายุ ถ้าผู้สูงอายุคิดว่าสภาพร่างกายยังมีความแข็งแรง และยอมรับความสามารถทางร่างกายที่ลดลงและพยายามปรับตัวให้เหมาะสมได้ ก็จะพบแต่ความสุขแต่ถ้าผู้สูงอายุนึกถึงความถดถอยของร่างกาย จะทำให้มีความสุขและความพอใจลดลง

2.3.3 การยอมรับว่าร่างกายเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติก่อนสูงวัย ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุยอมรับความตายโดยไม่รู้สึกหวาดกลัว และทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความตายโดยไม่รู้สึกหวาดกลัว ส่วนผู้ที่ยึดติดกับสภาพร่างกายขณะอยู่ในวัยที่อายุน้อย จะพยายามยืดชีวิตให้ยืนยาวที่สุด และหวาดกลัวต่อความตาย ทั้งๆ ที่ไม่พอใจกับสภาพชีวิตที่เป็นอยู่

3. ทฤษฎีด้านชีววิทยา (Biological Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงสาเหตุของความชรา และกระบวนการทางชีววิทยาในวัยผู้สูงอายุ ประกอบด้วยทฤษฎีต่างๆ ดังนี้ (สุนันทา คุ่มเพชร, 2545: 18-19)

3.1 ทฤษฎีคอลลาเจน (Collagen Theory) เชื่อว่าเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ สารที่เป็นส่วนประกอบของคอลลาเจนและไฟบรัสโปรตีนจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีการจับตัวกันมากขึ้น ทำให้เส้นใยคอลลาเจนหดสั้น ปรากฏเป็นรอยย่นมากขึ้น การจับตัวของเส้นใยจะมีมากในช่วงอายุ 30-50 ปี โดยบริเวณที่มีการจับตัวสูง ได้แก่ ผิวหนัง กระดูก กล้ามเนื้อและหัวใจ

3.2 ทฤษฎีภูมิคุ้มกัน (Immunological Theory) เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าเมื่ออายุมากขึ้น ร่างกายจะสร้างภูมิคุ้มกันลดลง แต่จะสร้างภูมิคุ้มกันชนิดทำลายตัวเองมากขึ้น ทำให้ร่างกายต่อสู้กับเชื้อโรคและสิ่งแปลกปลอมได้ไม่ดี ทำให้เกิดความเจ็บป่วยได้ง่าย และเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะรุนแรงเป็นอันตรายต่อชีวิต

3.3 ทฤษฎีว่าด้วยการอดซึมบกพร่อง (Deprivation Theory) เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าเมื่อมีอายุมากขึ้นจะมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากความเสื่อมที่เกิดขึ้นที่ผนังเซลล์ของระบบต่างๆ ภายในร่างกาย เป็นผลให้การดูดซึม หรือการส่งผ่านออกซิเจนและสารอาหารต่างๆ ในหลอดเลือดไปสู่เซลล์ของอวัยวะต่างๆ ทำให้ได้รับออกซิเจนและสารอาหารไม่เพียงพอ ทำให้อวัยวะต่างๆ เสื่อมลง

3.4 ทฤษฎีว่าด้วยการสะสม (Accumulation Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่าในน้ำเหลือง (serum) ของคนหรือสัตว์ที่สูงอายุมีการสะสมสารบางอย่าง มีผลทำให้เซลล์หยุดการเจริญเติบโต ซึ่งปัจจุบันยังไม่สามารถสกัดสารดังกล่าวออกมาจากน้ำเหลืองได้ และยังไม่พบองค์ประกอบทางเคมีสารที่สะสมนี้จะมีผลแทรกแซงกระบวนการเผาผลาญของเซลล์ ทำให้ประสิทธิภาพการดูดซึมผ่านของผนังเซลล์ลดลง ทำให้การทำงานของอวัยวะต่างๆ เสื่อมลงและเสียไปในที่สุด

สรุป ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งนอกจากจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความสูงอายุแล้วยังเป็นตัวกำหนดถึงความสามารถของแต่ละบุคคลในแต่ละระดับชั้นอายุ ดังนั้นบุคคลที่มีอายุต่างกัน ก็จะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปตามแต่ละบทบาทหน้าที่ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดสถานภาพทางสังคมของบุคคลนั้นจนตลอดชีวิต

แนวความคิดและทฤษฎีกิจกรรม

ความหมายของคำว่ากิจกรรม

อุดมพร ชั้นไพบูลย์ (2549: 26) ได้ให้ความหมายของคำว่า กิจกรรม หมายถึง งานหรือการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่สมาชิกของกลุ่มเป็นผู้กระทำ โดยมีลักษณะเคลื่อนไหวไปมา เป็นลักษณะที่บุคคลภายนอกจะเห็นและสังเกตเห็นได้ เช่น การเดิน การพูด การเล่น เป็นต้น

นันทนาการ เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานจัดไว้สำหรับให้สมาชิกเข้าร่วมปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความความสนุกสนาน ร่าเริง และผ่อนคลาย

สมบัติ กาญจนกิจ และ อุไรวรรณ ขมวัฒนา (2541: 13-14) ได้สรุปความหมายของนันทนาการ ดังนี้

1. นันทนาการ หมายถึง การทำให้ชีวิตสดชื่น โดยการเสริมสร้างพลังงานขึ้นใหม่ หลังจากที่ร่างกายใช้พลังงานแล้วเกิดเป็นความเหนื่อยเมื่อยล้าทางร่างกาย จิตใจ และทางสมอง เมื่อบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการจะช่วยขจัดหรือผ่อนคลายความเหนื่อยเมื่อยล้าทั้งทางร่างกายและจิตใจ ในความหมายนี้นันทนาการจึงเป็นการตอบสนองความต้องการทางกายและจิตใจของบุคคลได้อย่างแท้จริง

2. นันทนาการ หมายถึง กระบวนการ หรือประสบการณ์ที่บุคคลได้รับโดยอาศัยกิจกรรมนันทนาการในช่วงเวลาว่างเป็นสื่อ ก่อให้เกิดการพัฒนา หรือความเจริญงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาของบุคคล

3. นันทนาการ หมายถึง สถาบันทางสังคมหรือแหล่งศูนย์กลางของสังคม เพื่อให้บุคคลหรือสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการแล้ว ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางร่างกายและพัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม ซึ่งโดยปกติรัฐมีหน้าที่จัดแหล่งนันทนาการในรูปแบบต่างๆ เช่น สวนสาธารณะ สวนหย่อม ห้องสมุดสำหรับประชาชน คนตรีสำหรับประชาชน วนอุทยานและอุทยานแห่งชาติ

สรุปได้ว่า นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลทำในเวลาว่างด้วยความพึงพอใจและสมัครใจ ผลที่ได้ทำให้เกิดการพัฒนาอารมณ์รวมทั้งความสุข สนุกสนาน หรือสุขสงบ

ความสำคัญของนันทนาการ

นันทนาการเป็นกิจกรรมที่บุคคลทำในช่วงเวลาว่างด้วยความสมัครใจ และเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และให้ผลดีกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม สมบัติ กาญจนกิจ (2540) ได้อธิบายถึงความสำคัญของนันทนาการต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก ดังนี้

1. เป็นสื่อที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม
2. เป็นสื่อสำคัญที่จะช่วยสร้างบรรยากาศอบอุ่นให้เกิดภายในครอบครัว
3. ช่วยพัฒนาชุมชนให้มีความสมบูรณ์ในหลายๆ ด้านด้วยกัน คือ
 - 3.1 ช่วยสร้างคนให้เป็นสมาชิกที่ดีมีเหตุผล เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีความขยันขันแข็ง เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์จะช่วยให้สมาชิกในสังคมรู้จักเสียสละและช่วยเหลือผู้อื่น
 - 3.2 ลดปัญหาอาชญากรรม
 - 3.3 ช่วยให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น การจัดสวนหย่อม การจัดสวนไม้ประดับ
4. ช่วยลดปัญหาสังคมของประเทศไทยได้อย่างมาก สร้างความสงบสุขภายในได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อคนภายในชาติได้เล่น ได้ออกกำลังกาย ก็ทำให้สุขภาพดี ทำให้รัฐบาลไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และเมื่อคนมีสุขภาพดีได้มีโอกาสผ่อนคลายความตึงเครียด ก็ส่งผลให้มีสุขภาพดี ไม่โกรธอาฆาตเคັน ก็ย่อมทำให้การทะเลาะวิวาทไม่เกิดขึ้นในสังคม

ถนอมวรรณ อยู่จำ (2546: 25-37) ได้แบ่งขอบเขตกิจกรรมนันทนาการไว้ดังนี้

1. ศิลปะและหัตถกรรม เป็นกิจกรรมประเภทสร้างสรรค์ ประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ จุดมุ่งหมายเพื่อความเพลิดเพลิน กิจกรรมนันทนาการ ประเภทศิลปะและหัตถกรรมมีมากมาย เช่น การจักสาน

เย็บปักถักร้อย งานปั้นดินเผา การวาดภาพ การแกะสลักผลไม้ การประดิษฐ์ดอกไม้ การจัดดอกไม้ การทำกระเป่า นอกจากนี้ยังมีงานศิลปะสมัยใหม่ เช่น การประดิษฐ์บัตรอวยพรด้วยคอมพิวเตอร์ การผลิตภาพเคลื่อนไหวด้วยเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2. เกมและกีฬา เป็นกิจกรรมหลักของนันทนาการที่สนุกสนาน นิยมเล่นกันอย่างแพร่หลาย กิจกรรมเหล่านี้ต้องใช้กล้ามเนื้อใหญ่ๆ ทำงาน มีการเคลื่อนไหว มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นจำนวนมาก กิจกรรมประเภทนี้จำเป็นมากสำหรับทุกเพศ ทุกวัยเพราะทำให้ร่างกายเคลื่อนไหว ได้ออกกำลังในการเล่นหรือแข่งขันก็จะมีกติกาตายตัวในแต่ละชนิดเกมกีฬา เพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เสมอภาค สนุกและท้าทาย กิจกรรมประเภทเกมมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น เกมเบ็ดเตล็ด เกมกลุ่มสัมพันธ์ เกมพัฒนาสติปัญญา และ เกมการละเล่นพื้นเมือง เป็นต้น

3. เต้นรำ เป็นกิจกรรมที่ใช้จังหวะของเพลงหรือดนตรีประกอบการเคลื่อนไหว ช่วยสร้างทักษะพื้นฐานของการเคลื่อนไหว มีความสัมพันธ์อย่างดีระหว่างประสาทและกล้ามเนื้อ ช่วยให้ผู้เล่นเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และช่วยพัฒนาสังคมได้อย่างดี ในปัจจุบันมีกิจกรรมให้เลือกมากมาย เช่น การลีลาศ นาฏศิลป์สากล ระบายพื้นเมือง ดนตรีและร้องเพลง เป็นต้น

4. กิจกรรมทางสังคม เป็นกิจกรรมนันทนาการที่จะช่วยในการพัฒนาด้านสังคมให้กับผู้เข้าร่วมเป็นอย่างดี เพราะเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง และส่งเสริมให้คนมีโอกาสรู้จักกันมากขึ้น กิจกรรมทางสังคมที่นิยมจัด ได้แก่ งานชุมนุมศิษย์เก่า งานบวช งานแต่งงาน ปัจจุบันกิจกรรมทางสังคมมีบทบาทมากในการจัดกิจกรรมของสถาบันหรือสถานศึกษาต่างๆ คือ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกในกลุ่ม ในหน่วยงาน องค์กรได้รู้จักกัน และทำงานร่วมกันได้ดี

5. กิจกรรมนอกเมือง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกสถานที่ เพื่อให้มนุษย์รู้จักธรรมชาติ และพักผ่อนไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ธรรมชาติ ทำให้สมาชิกได้พักผ่อนและใช้ชีวิตร่วมกัน ศึกษาซึ่งกันและกัน

6. งานอดิเรก เป็นกิจกรรมนันทนาการที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ สามารถเลือกทำได้ตามความถนัด ความสนใจ เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินและออกกำลังกายไปด้วย เป็นการพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจ

7. กิจกรรมประเภทบริการอาสาสมัคร เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม การให้ การรับ และการร่วมมือของชุมชน โดยผู้ทำไม่หวังผลตอบแทน กระทำด้วยความพึงพอใจ เช่น การพัฒนา วัด โรงเรียน ลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น

8. กิจกรรมนันทนาการพิเศษ เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะกรณี และเป็นครั้งคราวตาม โอกาสที่ควรจะเป็น เช่น งานประเพณีของท้องถิ่น งานพิธีทางศาสนาในโอกาสวันสำคัญๆ ซึ่งใน การจัดกิจกรรมจะต้องคำนึงถึงกลุ่มผู้เข้าร่วม ฤดูกาลและงบประมาณด้วย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเกิดความ ประทับใจในกิจกรรม

กิจกรรมที่กล่าวมาทั้งหมด บุคคลจะเลือกเข้าร่วมในเวลาว่างจากกิจกรรมประจำวัน ผลที่ได้รับ คือช่วยพัฒนาอารมณ์สุขในชีวิต สนุกสนาน ร่าเริง หรือสุขสงบ เป็นการพัฒนาสุขภาพจิต สมรรถภาพ ทางกาย ช่วยป้องกันอาชญากรรม ส่งเสริมให้เป็นพลเมืองดี มีมนุษยสัมพันธ์ และสามารถใช้น้ำบัด รักษาได้

ประโยชน์ของกิจกรรมนันทนาการ

กิจกรรมนันทนาการมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคน ซึ่ง ชูชีพ เยาวพัฒน์ (2543) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมนันทนาการ ดังนี้

1. ช่วยให้บุคคลและชุมชนมีความสุข สนุกสนาน มีความสุข ความอบอุ่นในชีวิต และรู้จักใช้เวลาว่างของตนให้เกิดประโยชน์
2. ช่วยให้บุคคลและชุมชนมีสุขภาพจิต สมรรถภาพทางกายที่ดี เพราะทำให้คนเรามีจิตใจที่แจ่มใส ปราศจากความวิตกกังวล
3. ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี การที่ประชาชนได้มีโอกาสใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม
4. ส่งเสริมการพัฒนาทางอารมณ์ให้เกิดความสุข ความรักและความเมตตา กิจกรรมนันทนาการมีส่วนช่วยในการพัฒนาทางด้านอารมณ์ ทำให้เกิดความสุขสนุกสนาน ลดความเครียด ความวิตกกังวล มีความพอใจกับชีวิตและสังคม รู้จักควบคุมอารมณ์ อันเป็นการส่งผลทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีบุคลิกภาพที่ดีตามไปด้วย

5. ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ กิจกรรมนันทนาการมีส่วนช่วยส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมของชาติเป็นอย่างมาก

กิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ

พรหุสิทธิ์ นิลวิเศษ (2550: 2) กล่าวว่า นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุเป็นการกระทำกิจกรรมยามว่าง เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความบันเทิง โดยอาจกระทำคนเดียวหรือเป็นหมู่คณะก็ได้ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ โดยเหตุที่ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของระบบการทำงานในร่างกาย ดังนั้น การจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ จึงต้องคำนึงถึงการให้โอกาสผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อช่วยให้ร่างกายมีความแข็งแรงสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา และยืดอายุการเจ็บป่วยออกไป

กิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุควรเป็นกิจกรรมเบาๆ ที่ผู้สูงอายุเลือกทำได้ตามความต้องการ หรือเป็นกิจกรรมที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุจัดให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจัดแบ่งเป็นประเภทได้ดังนี้

1. กิจกรรมทางสังคม เป็นกิจกรรมภายในชุมชนที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังเข้าร่วมอยู่ ได้แก่ การร่วมในงานบุญ งานประเพณี งานเทศกาล งานของเพื่อนบ้าน นอกจากนั้นผู้สูงอายุบางส่วนยังเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่ม เช่น ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มศาสนา ซึ่งผู้สูงอายุเห็นว่ามีคามจำเป็นที่ผู้สูงอายุควรเข้าสังคมพบปะกับบุคคลต่างๆ ในสังคมบ้าง โดยเฉพาะการพบปะพูดคุยกับลูกหลานญาติ เพื่อนฝูง ตลอดจนการคุยโทรศัพท์กับครอบครัว ศึกษาปฏิบัติธรรมและปลูกต้นไม้กับครอบครัวหรือเพื่อนในวัยเดียวกัน

2. กิจกรรมการออกกำลังกาย เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์กับผู้สูงอายุซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายจากความเสื่อม จึงจำเป็นต้องออกกำลังกายเพื่อป้องกันการเสื่อมสภาพและพิการของอวัยวะต่างๆ เช่น กล้ามเนื้อและข้อต่างๆ ปอด และหัวใจ เป็นต้น การออกกำลังกายยังช่วยให้ร่างกายคล่องตัว ไม่หกล้มง่าย และไม่อ่อนเกินไป ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวาน ไชมัน ในเลือดสูง นอกจากนั้นยังช่วยให้ผู้สูงอายุได้ลดความเครียด

รูปแบบของกิจกรรมออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่

1. การทำกายบริหาร เช่น การรำมวยจีน การฝึกโยคะ เป็นต้น การทำกายบริหารจะช่วยให้ข้อต่อและกล้ามเนื้อแข็งแรง ทรงตัวดี ไม่หกล้มง่าย

2. การออกกำลังกายแบบแอโรบิค เป็นการเคลื่อนไหวของร่างกายอย่างต่อเนื่องนานประมาณ 3-5 นาทีขึ้นไป เพื่อช่วยป้องกันโรคเส้นเลือดหัวใจตีบ ซึ่งควรได้รับการตรวจสุขภาพ และคำแนะนำจากแพทย์ก่อน ทั้งนี้ ควรเป็นการออกกำลังกายแบบแอโรบิคสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะและเหมาะสมสำหรับร่างกายของแต่ละคน ตัวอย่างของการออกกำลังกายแบบแอโรบิคได้แก่ การวิ่งเหยาะหรือจ็อกกิ้ง การเดินเร็ว ขี่จักรยาน ว่ายน้ำ การเต้นแอโรบิค หรือการใช้อุปกรณ์บางอย่าง เช่น การเดินบนสายพาน การขี่จักรยานอยู่กับที่

3. การเล่นกีฬาหรือเกม เช่น เล่นหมากรุก หมากรอส กอล์ฟ โยนห่วง เปตอง ทอยลูกแก้ว และเกมต่างๆ เป็นต้น ผู้สูงอายุสามารถเลือกเล่นกีฬาที่ตนเองชอบ เป็นการออกกำลังกายที่สนุกสนาน และยังได้พบปะผู้อื่นเป็นการส่งเสริมด้านการเข้าสังคมด้วยหลักทั่วไปในการเลือกประเภทกีฬาที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ คือ เป็นกีฬาที่ไม่หนักมาก ไม่เร็วมาก ไม่มีการใช้กำลังมาก ไม่มีการกลัดกลายใจนานๆ ไม่มีการเหวี่ยงหรือกระแทก โดยมีช่วงพักเป็นระยะ ถ้าเล่นกีฬานั้นนานๆ ควรเป็นการเล่นเพื่อการออกกำลังกาย เพื่อต้องการความสนุกสนานมากกว่าการแข่งขันเอาจริงเอาจัง

3. กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินทางไกลในโลกรกว้าง การท่องเที่ยวในเมืองไทย ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด การเป็นมัคคุเทศก์หรือไกด์บรรยายในการท่องเที่ยว การเขียนหนังสือคู่มือการท่องเที่ยว เป็นต้น เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวเป็นการสังสรรค์ของชีวิต เสริมสร้างความคิดให้ก้าวไกล ทำให้ชีวิตไม่ต้องอยู่กับที่ตลอดเวลา ชีวิตมีความสุขสนุกสนานไปอีกรูปแบบหนึ่ง แม้ว่าจะเหน็ดเหนื่อยกับการเดินทางบ้างก็ตาม แต่ก็สร้างความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจได้เป็นอย่างดี เมื่อหัวใจเป็นสุข ทุกข์ย่อมไม่มี เป็นการหนีความเปลี่ยนแปลงของร่างกายก่อนวัยอันควรไม่มากนักน้อย

กิจกรรมการท่องเที่ยวนี้อาจเป็นการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ วัดอาราม พระราชวัง อุทยานประวัติศาสตร์ อุทยานธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศน์ การท่องเที่ยวแบบร่วมอาศัยที่บ้านเดียวกันกับคนในท้องถิ่น การท่องเที่ยวแบบวิถีสุขภาพ ซึ่งปัจจุบันสถานที่ท่องเที่ยว

หลายแห่งให้ผู้สูงอายุเข้าชมโดยไม่เก็บค่าเข้าชม หรือ ถ้ามีการเก็บก็เพียงครั้งเดียว นอกจากนั้นยังมีบริการรถนั่งขึ้น รถกระเช้าไว้บริการแก่ผู้สูงอายุ รวมทั้งค่าโดยสารรถไฟ รถประจำทาง รถปรับอากาศ ลดราคาให้กับผู้สูงอายุด้วย

4. กิจกรรมงานอดิเรก เช่น การทำงานฝีมือ งานเย็บปักถักร้อย ทอผ้า ทำหุ่น ทำอาหารคาวหวาน งานวาดภาพ ฟ้อนรำหรือเต้นรำ ร้องเพลง งานช่างไม้ การจัดสวน เป็นต้น กิจกรรมงานอดิเรกนี้เป็นการทำงานที่ตนรักชอบ และประสงค์ที่จะทำต่อไปเพื่อความผ่อนคลายให้กับชีวิตตนเอง บางครั้งรู้สึกอึดอัดและพึงพอใจกับผลงานที่ได้รับ เช่น งานฝีมือมือต่างๆ และยังเป็นสุขใจมากยิ่งขึ้นเมื่อได้มอบสิ่งที่เป็นงานฝีมือเหล่านั้นแก่ลูกหลานญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูง ซึ่งงานอดิเรกนี้บางครั้งทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสได้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เช่น การเป็นอาสาสมัคร การเป็นวิทยากรในการอบรมวิชาการและวิชาชีพแก่สังคม เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากคนรุ่นหนึ่งสู่รุ่นต่อไป ทำให้มีการดำรงสืบทอดศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติสืบไป

สรุปได้ว่า นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ควรเป็นกิจกรรมที่ไม่หักโหมหรือแข่งขัน แต่ควรเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจ และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรม อันได้แก่ กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการท่องเที่ยวและ กิจกรรมงานอดิเรก

ทฤษฎีกิจกรรม

ทฤษฎีกิจกรรม เป็นทฤษฎีที่พัฒนาจากการวิเคราะห์ของ Robert (1963, 1968) สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีบุคลิกภาพกระฉับกระเฉง มีกิจกรรมปฏิบัติอยู่ประจำ หรือมีการกิจอย่างสม่ำเสมอ จะมีความพึงพอใจในชีวิต และมีการปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่เฉื่อยชา ไม่มีกิจกรรมหรือบทบาทหน้าที่การกิจใดๆ ดังนั้นผู้สูงอายุควรมีกิจกรรมต่อเนื่องจากวัยที่ผ่านมา สนใจร่วมเป็นสมาชิกของกิจกรรมต่างๆ เพราะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจะช่วยชดเชยความสูญเสียต่างๆ ที่เกิดขึ้น เนื่องจากกระบวนการความชรา

ทฤษฎีกิจกรรมได้เสนอแนะให้จัดหากิจกรรมและบทบาทใหม่ๆ ให้กับผู้สูงอายุพอสมควร เพราะกิจกรรมเหล่านั้นจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาส่วนต่างๆ ของร่างกายให้สมวัย กิจกรรมที่ควรจัดให้กับผู้สูงอายุได้แก่ กิจกรรมอาสาสมัคร งานอดิเรก เป็นสมาชิกชมรมต่างๆ และเป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

ทฤษฎีกิจกรรมตั้งอยู่บนพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของผู้สูงอายุ สืบเนื่องจากการที่ผู้สูงอายุสามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ และสามารถที่จะสร้างสถานการณ์ใหม่ขึ้นมาเป็นเครื่องทดแทนสิ่งที่สูญเสียไป เช่น การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักยิ่ง การมีชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือการเกษียณอายุจากการปฏิบัติงาน
2. ผู้สูงอายุจะหากิจกรรมต่างๆ มาเพื่อเป็นการชดเชยกับสิ่งที่สูญเสียไป
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุนั้น สืบเนื่องมาจากความต้องการทางด้านจิตใจ และด้านการยอมรับของสังคมที่มีอยู่ในตัวมนุษย์อยู่ตลอดเวลา
4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของผู้สูงอายุ สามารถนำมาชดเชยภาระหน้าที่การทำงานที่ต้องหมดความรับผิดชอบลง การที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทำให้มีการพบปะพูดคุยกับบุคคลอื่นๆ จะทำให้สถานะทางสังคมประสบความสำเร็จ และได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น ส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าในสังคมนั้นๆ ไม่ว่าจะป็นกลุ่มประชากรในวัยใด

การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย

การจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย

มูลนิธิชุมชนไท (2551) มีการจัดสวัสดิการ ดังนี้

1. การจัดสวัสดิการโดยรัฐ

การจัดระบบสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุในประเทศไทย ใช้แนวคิดในลักษณะ “สถาบันของรัฐ” ให้กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ทำหน้าที่ดูแล ซึ่งครั้งแรกได้มีการสร้างสถานสงเคราะห์คนชราขึ้นที่บ้านบางแค ในปี พ.ศ. 2496 สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งแนวคิดนี้ได้มีอิทธิพลต่อการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยในระยะถัดมาจนถึงปัจจุบัน โดยรัฐได้เพิ่มรูปแบบสวัสดิการขึ้นอีกสองลักษณะ คือ ศูนย์บริการผู้สูงอายุ และการจ่ายเบี้ยยังชีพ

ศูนย์บริการผู้สูงอายุได้จัดสวัสดิการไว้บริการผู้สูงอายุ โดยเน้นการจัดบริการกิจกรรม นันทนาการ และบริการสังคมด้านต่างๆ ส่วนการจ่ายเบี้ยยังชีพเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ใช้ชีวิต อยู่กับครอบครัวและชุมชน โดยรัฐจัดสรรเบี้ยยังชีพรายเดือน ให้กับผู้สูงอายุที่อยู่ในกลุ่มเป้าหมาย

2. แนวคิดครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน

การจัดบริการสังคมให้กับผู้สูงอายุในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการลดการพึ่งพาบริการ จากรัฐ บริการสังคมในลักษณะนี้เป็นการทำงานของภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนที่เชื่อว่า รัฐควรเตรียมความพร้อมของคนในชุมชน โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และมีการนำ แนวคิดสวัสดิการสังคม ไปใช้ในงานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ แนวคิดชุมชนเป็นฐานได้มีการพัฒนา จากการทำงานของรัฐ มาเป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนมากขึ้น มีองค์กรประชาชนกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้นมากมายที่พยายามหาวิธีการและมีความพร้อมที่จะดูแล รับผิดชอบเฉพาะกลุ่มของตนเอง

3. การจัดสวัสดิการโดยชุมชน

มีแนวความคิดว่าการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุไม่ควรจะเป็นหน้าที่ของรัฐเท่านั้น แต่ควร คำนึงถึงผู้สูงอายุเป็นหลัก และให้ลูกหลานเข้ามามีส่วนร่วม บริการที่จัดมีลักษณะบูรณาการระหว่าง ผู้สูงอายุ ครอบครัว ชุมชน ที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่และมีรูปแบบที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงศักยภาพ ตลอดจนกิจกรรมที่มีลักษณะฟื้นฟูภูมิปัญญาให้ผู้สูงอายุได้มีความรู้สึกว่ามีคุณค่า และอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข

นโยบายและมาตรการสำหรับผู้สูงอายุ

อรพินท์ บุญนาค (2537: 1) กล่าวว่า ในสมัยรัฐบาลที่ นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายและมาตรการสำหรับผู้สูงอายุ ระยะยาว (พ.ศ. 2535-2554) ไว้ดังต่อไปนี้ คือ

นโยบาย

1. ให้ผู้สูงอายุได้รับบริการพื้นฐานด้านต่างๆ อย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยสนับสนุนให้ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

2. จัดสวัสดิการสังคมและให้การสงเคราะห์ผู้สูงอายุตามความต้องการและความจำเป็น
มาตรการในการจัดสวัสดิการทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านสวัสดิการสุขภาพอนามัย

1.1 ให้การรักษาพยาบาลแบบให้เปล่าแก่ผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้เล็กน้อย
ในสถานพยาบาลของรัฐ

1.2 ให้ค่าตอบแทนพิเศษและสวัสดิการแก่บุคลากรที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ

2. ด้านสวัสดิการสาธารณสุข ในการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ มีดังนี้

2.1 การจัดตำรอนั่งพิเศษสำหรับผู้สูงอายุบนรถโดยสารและรถไฟ

2.2 การลดอัตราค่าโดยสารรถประจำทางครั้งราคา ตั้งแต่เวลา 9.00-15.00 น. สำหรับ
ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

2.3 กระทรวงคมนาคมลดค่าโดยสารรถไฟครั้งราคาในช่วงเดือนมิถุนายน-กันยายน
ของทุกปี

2.4 สายการบินไทย ได้ลดค่าโดยสาร 15% สำหรับบินภายในประเทศไทย

2.5 ในที่สาธารณะให้จัดทำราวจับได้ทางเดินและราวจับน้ำสำหรับผู้สูงอายุ

3. ด้านสวัสดิการที่พักอาศัยให้แก่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจและนันทนาการ ดังนี้

3.1 จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในการสร้างอาคาร ให้มีการสร้างสิ่ง
อำนวยความสะดวกต่อผู้สูงอายุและให้มีเนื้อที่ของห้องเหมาะสมสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ

3.2 จัดบริการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้เล็กน้อยหรือไม่มีรายได้ และไม่มี
ผู้อุปการะ

3.3 สนับสนุนหน่วยงานเอกชนในการสร้างที่พักอาศัยตามความต้องการและเหมาะสมของผู้สูงอายุ

3.4 ลดอัตราค่าผ่านประตูในการเข้าชมมหรสพ บ้าน 텡กและสถานที่ต่างๆ

3.5 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ การบันเทิง และการพักผ่อนหย่อนใจ

การจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย ดังนี้

1. บริการด้านสุขภาพอนามัย เน้นในเรื่องการสนับสนุนและส่งเสริมให้บริการสุขภาพ ทั้งร่างกายและจิตใจ
2. บริการด้านการศึกษา มีนโยบายเร่งรัดจัดการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต
3. บริการด้านความมั่นคงของรายได้และการทำงาน เร่งรัดให้มีพระราชบัญญัติ ประกันสังคม ที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุในด้านรายได้เพื่อการยังชีพ ส่งเสริมให้มีระบบและวิธีการที่จะให้ผู้สูงอายุคงบทบาทในการทำงานตามความถนัด
4. บริการด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่งเสริมโครงสร้างครอบครัวแบบขยาย เพื่อเอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างอบอุ่นแก่ผู้สูงอายุ อนุรักษ์ส่งเสริม และปลูกฝังค่านิยมในด้านเชิดชูคุณค่าของผู้สูงอายุ
5. บริการด้านสวัสดิการสังคม ขยายบริการในรูปแบบศูนย์บริการและหน่วยสงเคราะห์ผู้สูงอายุ เคลื่อนที่

รูปแบบของการบริการด้านสุขภาพและสังคมสำหรับผู้สูงอายุในปัจจุบัน

กนิษฐา บุญธรรมเจริญ และ ศิริพันธ์ สาสัต์ (2548: 14) กล่าวว่า การบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุที่มีอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบัน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การบริการทางการแพทย์และการบริการทางด้านสังคม โดยจำแนกเป็นบริการในรูปแบบสถาบันและชุมชน ดังนี้

1. บริการในสถาบัน

1.1 การบริการสุขภาพในสถาบัน

1.1.1 สถานพยาบาลทั้งของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เน้นการรักษาพยาบาล และการส่งเสริมสุขภาพ แต่ไม่รวมถึงการบริการที่ต้องอยู่เป็นเวลานานหรืออาการเรื้อรัง ให้ความสำคัญกับบริการการแพทย์ในลักษณะเฉียบพลันมากกว่าและบางแห่ง มีบริการคลินิกผู้สูงอายุ ที่ให้บริการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เช่น คลินิกวิทยทอง ที่ให้การดูแลปัญหาเฉพาะตั้งแต่วัยก่อนสูงอายุ และมีแนวโน้มขยายบริการมากขึ้นทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรครักษาและบริการข้อมูลข่าวสาร

1.1.2 สถานบริบาลผู้สูงอายุ รับผิดชอบเฉพาะผู้สูงอายุในลักษณะผู้ที่ไม่ใช่แพทย์ ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานของภาคเอกชนที่หวังผลกำไรและอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่

1.1.3 ศูนย์/สถานบริการสุขภาพ มีทั้งเป็นเอกเทศ หรือเป็นกิจกรรมหนึ่งของโรงพยาบาลเอกชน เน้นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทั่วไปไม่เฉพาะสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ให้บริการที่พักพร้อมสถานที่และอุปกรณ์ในการออกกำลังกาย โดยคิดค่าบริการ โรงพยาบาลรัฐบาลบางแห่ง มีการขยายงานบริการสุขภาพในลักษณะศูนย์/สถานการณืนี้มากขึ้น

1.2 การบริการสังคมในสถาบัน

ส่วนใหญ่เป็นการให้บริการโดยหน่วยงานของภาครัฐ โดยเฉพาะกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุหลายด้านและการบริการจากหน่วยงานอื่นๆ

1.2.1 สถานสงเคราะห์คนชราบริการอุปการะผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน เช่น ถูกทอดทิ้ง ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะดูแล และมีความสมัครใจเข้าอยู่ในสถานบริการ โดยมีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้ให้บริการ ปัจจุบันมีสถานสงเคราะห์ที่เป็นศูนย์สาธิตด้านคนชราอยู่ในความดูแล 7 แห่ง

1.2.2 การสงเคราะห์เครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องช่วยความพิการ และอื่นๆ ตามสภาพปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ โดยมีนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ให้บริการ และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมให้การช่วยเหลือต่อไป

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2545) กล่าวว่า การประกันชราภาพ เป็นสวัสดิการประกันสังคมเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 หน่วยงานที่ให้บริการคือสำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน โดยให้ความคุ้มครองการประกันสังคมกรณีชราภาพ นอกจากนี้ยังมีเงินบำนาญชราภาพ เงินบำเหน็จชราภาพ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งส่วนใหญ่สวัสดิการด้านนี้ครอบคลุมกลุ่มผู้ประกอบอาชีพที่มีรายได้แน่นอน

1.2.3 สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นการจัดเงินช่วยเหลือที่รัฐบาลจัดให้ผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปีพ.ศ.2536 ในช่วงแรกให้รายละ 200 บาทต่อเดือน และต่อมาปรับเป็นรายละ 300 บาทต่อเดือน ในปี 2541 งานนี้ได้ถ่ายโอนไปให้องค์กรปกครองท้องถิ่นดำเนินในปี 2544 ในปี พ.ศ. 2547 มีผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพประมาณ 500,000 คน และในปี พ.ศ. 2552 ผู้สูงอายุทุกคนที่ไม่ได้รับเงินบำนาญจะได้รับเงินเบี้ยยังชีพ คนละ 500 บาท ต่อเดือน

2. บริการแบบชุมชน

2.1 การบริการสุขภาพในชุมชน

2.1.1 การดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน เป็นระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุภายหลังภาวะเจ็บป่วยเฉียบพลันและได้ออกจากโรงพยาบาลกลับไปอยู่บ้านแล้ว ซึ่งดำเนินการโดยโรงพยาบาลทั่วไปและชุมชน โดยเชื่อว่าจะลดระยะเวลาในการเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลให้สั้นลง บริการที่ให้จะเป็นบริการทั้งการแพทย์ การพยาบาล โภชนาการ การฟื้นฟูสุขภาพ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือในลักษณะสหวิทยาการจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักโภชนาการ นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด ปัจจุบันมีโครงการการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ของกรมอนามัยที่ให้การฝึกอบรมบุคลากรในกระทรวงสาธารณสุข เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านภายหลังออกจากโรงพยาบาล

2.1.2 การบริการทางด้านสุขภาพทั่วไปในชุมชนโดยมีอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) หรือในเขตกรุงเทพมหานครเรียกว่า อาสาสมัครสาธารณสุข (อศส.) ให้การดูแลสุขภาพ

เบื้องต้น เช่น ให้คำแนะนำและข่าวสารด้านสุขภาพอนามัย การปฐมพยาบาล การวัดความดันโลหิต การตรวจหาระดับน้ำตาล การส่งต่อผู้ป่วยและกิจกรรมอื่นๆ เช่น จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น จัดตั้งโดยกระทรวงสาธารณสุข โดยมีเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยประจำตำบลหรือศูนย์บริการสาธารณสุขในเขตนั้นๆ ศูนย์สุขภาพชุมชน (ศสช.) เพื่อเป็นศูนย์รวมในการให้บริการและจัดกิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย ถ่ายทอดความรู้และพัฒนาศักยภาพของอสม.

2.1.3 การบริการที่ส่งเสริมการจัดตั้งโครงสร้างการบริหารส่วนตำบล เช่น โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร หรือการแพทย์แผนไทยให้แก่ผู้นำชุมชนหรือประชาชนผู้สนใจ การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตแก่คนในชุมชนและผู้สูงอายุ สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมทางสาธารณสุขในหมู่บ้าน

2.2 การบริการสังคมในชุมชน

2.2.1 ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ เป็นการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่ร่วมกับครอบครัวอย่างมีความสุขในชีวิตบั้นปลาย กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการจึงจัดให้มีบริการทางสังคม แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

1) การบริการภายในศูนย์ เช่น การดูแลด้านสุขภาพอนามัย กายภาพบำบัด สังคมสงเคราะห์ กิจกรรมสันทนาการ กิจกรรมเสริมความรู้สานกิจ และบริการหน่วยเคลื่อนที่

2) บริการบ้านพักฉุกเฉินเป็นบริการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน หรือส่งไปรับบริการจากหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น

2.2.2 บริการหน่วยเคลื่อนที่ เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อออกเยี่ยมเยือนผู้สูงอายุ ให้ข้อมูลข่าวสารบริการไปเผยแพร่การให้บริการในด้านการให้คำแนะนำและการรักษาพยาบาล เจ้าหน้าที่ในหน่วยเคลื่อนที่ ประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์และเจ้าหน้าที่พยาบาล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุในศูนย์ผู้สูงอายุ ยังไม่มีผู้ทำการวิจัยโดยตรงในหลายปัจจัย แต่ผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมผลงานที่มีความคล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องมาเสนอ ดังนี้

ศิริลักษณ์ จันทน์น้อย (2528) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาพเกี่ยวกับตนเองกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนของผู้สูงอายุในอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาภาพเกี่ยวกับตนเองด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ทุกประเภทในเกณฑ์ที่สูง

ฉันทนา กาญจนพจน์ (2529) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมกับอัตมโนทัศน์ของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ และเพศชายมีการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเพศหญิง

ดวงฤดี ลาสุข (2532) ได้ศึกษาคามสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคัดสรรกับการปรับตัวของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กิจกรรมนันทนาการส่วนใหญ่ที่ผู้สูงอายุเข้าร่วม คือ กิจกรรมทางศาสนา

โสภิตา เมธาวิ (2535) ได้ศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกายมากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ในวันสำคัญต่างๆ และเข้าร่วมกิจกรรมทัศนศึกษาน้อยที่สุด ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ คือ การรับรู้ทักษะในการปฏิบัติกิจกรรม ความรู้เกี่ยวกับสถานบริการหรือชมรม และการสนับสนุนทางสังคม

สุรีย์ ชลเขต (2536: 78) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาผู้สูงอายุในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในระดับค่อนข้างน้อย ปัจจัยสำคัญที่เป็นเหตุ คือ ระดับการศึกษา เพศ และความสัมพันธ์ในครอบครัว

มาลินี วงษ์สิทธิ์ และ ศิริวรรณ ศิริบุญ (2537) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพของผู้สูงอายุ ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม พบว่า ศักยภาพในการเข้าร่วมกิจกรรมได้มากน้อย เพียงใดแปรผันตามอายุ กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยจะมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถมากกว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุมาก และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบางกิจกรรมทั้งในเมืองและชนบท ผู้สูงอายุ เพศหญิงจะเข้าร่วมกิจกรรมในครัวเรือนสูงกว่าเพศชาย ยกเว้นการทำงานปลูกต้นไม้ ส่วนกิจกรรม ที่ทำยามว่าง ผู้สูงอายุเพศชายปฏิบัติมากกว่าเพศหญิง และกิจกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชนเพศชาย จะปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องการอบรมถ่ายทอดประสบการณ์แก่เด็กรุ่นหลัง มากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง ขณะที่ผู้สูงอายุเพศหญิงชอบการทำบุญทำทานมากกว่าเพศชาย

สุกัญญา ราพิงกิจ (2537: 96-97) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การทำ กิจกรรมกับภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศ หญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่อยู่กับคู่สมรส และได้เงินจากบุตรหลานเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

สุนันต์ วงศ์บุญจร (2537) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับการเข้าร่วม กิจกรรมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุร่วมเกล้า เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 54.8 เข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุโดยรวมในระดับต่ำ

รัชนี ฝนทองมงคล (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังการ เกษียณอายุราชการ ศึกษาจากข้าราชการบำนาญสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาที่สำคัญของ ผู้สูงอายุได้แก่ ปัญหาสุขภาพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมนันทนาการที่ผู้สูงอายุสนใจ และ มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือ และมีการกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ เข้ามามี ส่วนร่วมกิจกรรมอย่างชัดเจน

มธุรส จันทร์แสงศรี (2540) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ ภาวะสุขภาพ และแรงสนับสนุนทางสังคมกับการปฏิบัติกิจกรรมของผู้สูงอายุ แขวงรองเมือง เขต ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป พบว่า แรงสนับสนุนทาง สังคมของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติกิจกรรมของผู้สูงอายุ

จิรวัจน์ จันทสิทธิ์ (2543) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการการจัดบริการด้านออกกำลังกายและ กิจกรรมนันทนาการของประชาชนในเขตเทศบาลภาคเหนือ พบว่า ความต้องการจัดการบริการด้าน ออกกำลังกายและกิจกรรมนันทนาการโดยรวมในระดับปานกลาง และมีความต้องการในระดับมาก

2 ด้าน คือ ด้านสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ประชากร ทั้งเพศหญิงและเพศชายต้องการการจัดกิจกรรมออกกำลังกายและกิจกรรมนันทนาการ ไม่แตกต่างกัน แต่ในแต่ละช่วงอายุต้องการกิจกรรมดังกล่าวแตกต่างกัน

สิริกัญญา ปานพ่วงศรี (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดสวัสดิการของภาครัฐแก่ผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุที่สมรสแล้วมีความสัมพันธ์กับความต้องการการรับบริการ จากรัฐ เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา ภาวะสุขภาพ การติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของผู้สูงอายุในการได้รับบริการจากรัฐ แต่ต้องการรับบริการ จากภาครัฐในด้านคุณภาพชีวิต คือ รายได้ สุขภาพ และการจัดกิจกรรมนันทนาการ

ปราณี อิ่มสมบัติ (2546) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ พบว่า เพศหญิงมีความรู้เกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุอยู่ในระดับต่ำ ส่วนทัศนคติต่อชมรมผู้สูงอายุและการรับรู้ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ อยู่ในระดับสูง และการเข้าร่วมบริการอยู่ในระดับปานกลาง

วนิดา ทองปลั่ง (2546) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางสังคมของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาผู้สูงอายุในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวอยู่ในระดับดี มีความต้องการรวมกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมอยู่ในระดับน้อย ส่วนในเรื่องของเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมในกิจกรรมทางสังคม แตกต่างกันไป

จันทร์ทิพย์ สินธุวงษานนท์ (2547) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ของครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว ภาวะ สุขภาพ ภาวะสุขภาพจิต แรงสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ของผู้สูงอายุ ส่วนเพศ การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว และสุขภาพกายไม่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ทางสังคมของผู้สูงอายุ

จันทนา มหามงคล (2547) ได้ทำการศึกษาการทำกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในอำเภอ ท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้และภาวะการณัพักอาศัยแตกต่างกัน มีการทำ กิจกรรมทางสังคมแตกต่างกัน

ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ (2548) ศึกษาความต้องการการจัดกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร มีความต้องการการจัดกิจกรรมนันทนาการมาก โดยผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรา มีความต้องการจัดกิจกรรมนันทนาการมากกว่าผู้สูงอายุที่พักอาศัยอยู่ที่บ้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก บุคลากรในการทำกิจกรรม การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ และประเภทของกิจกรรมนันทนาการ

วิชุดา สุทธิวิริยะกุล (2549) ได้ศึกษาการพัฒนาบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีช่วงอายุระหว่าง 60-69 ปี สถานภาพสมรส สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ไม่ได้ประกอบอาชีพ ไม่มีรายได้ มาใช้บริการต่ำกว่า 5 ปี มาใช้บริการผู้สูงอายุ 5 ด้าน ได้แก่ บริการด้านการแพทย์และสุขภาพ บริการด้านสังคมสงเคราะห์ บริการด้านนันทนาการ บริการด้านบริการด้านศาสนกิจ และบริการบ้านพักฉุกเฉิน พบว่า ผู้สูงอายุมาใช้บริการด้านการแพทย์และสุขภาพ (การออกกำลังกาย) ในระดับน้อย ใช้บริการด้านสังคมสงเคราะห์ (อาหาร ยารักษาโรค ที่พักอาศัย เครื่องนุ่งห่ม) ในระดับน้อย ที่สุด ใช้บริการด้านนันทนาการ กิจกรรมกีฬา เช่น เปตอง โยนห่วง ปาเป้า ในระดับน้อย กิจกรรมบันเทิง เช่น รำไทย ลีลาศ ร้องเพลง เล่นดนตรีไทย ในระดับน้อย บริการด้านศาสนกิจ ในระดับน้อย และบริการบ้านพักฉุกเฉินในระดับน้อยที่สุด

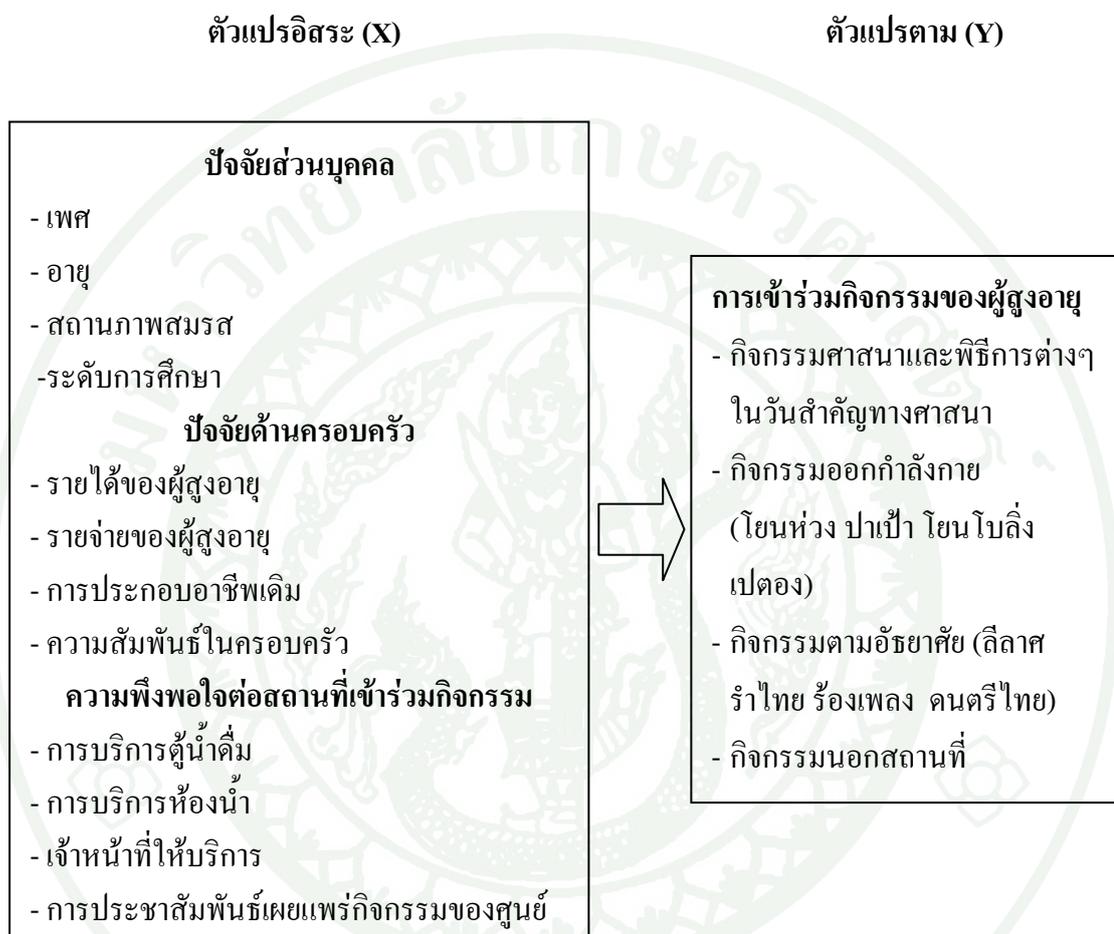
ไทรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ (2550) ได้ศึกษามาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ พบว่า ห้องน้ำเป็นพื้นที่ที่จะต้องให้ความสนใจด้านการออกแบบเพื่อความปลอดภัยเป็นอย่างมาก

สรุป ผู้สูงอายุเพศหญิงมีการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเพศชาย และเพศชายสามารถดูแลตนเองได้ดีกว่าเพศหญิง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่กับคู่สมรส ได้เงินจากลูกหลานมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และพบว่าปัจจัยที่สำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ การรับรู้ภาวะสุขภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัว รวมถึงด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ซึ่งมีส่วนในการเข้าร่วมกิจกรรม

จากการตรวจเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเขียนได้นำมาเขียนแนวคิดในงานวิจัยได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง



สมมติฐาน

1. ปัจจัยส่วนบุคคลทางด้านสังคม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ แตกต่างกัน
2. ปัจจัยทางด้านครอบครัว ได้แก่ รายได้ รายจ่าย การประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ ที่แตกต่างกัน ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน
3. ความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรมที่ต่างกัน ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการพรรณนาเชิงสำรวจแบบการศึกษาตัดขวาง (cross section study)

หน่วยที่ใช้ในการทดลอง

ใช้ผู้สูงอายุที่มาร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง 1 คน เป็น 1 หน่วยการทดลอง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดงในรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2551 ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 546 คน

การสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยคำนวณกลุ่มตัวอย่างของผู้สูงอายุที่เหมาะสม โดยใช้สูตร Yamane' (บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ, ม.ป.ป. อ้างใน Yamane, 1973: 725)

$$\text{สูตรที่ใช้ คือ } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดหรือจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 e = ความคลาดเคลื่อนในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ 0.05
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด (546 คน)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{546}{1 + 546(0.05)^2} \\ &= 230.87 \end{aligned}$$

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความแน่นอนมากขึ้นใช้กลุ่มตัวอย่าง 231 คน แล้วเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จากรายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมในอัตราส่วนผู้หญิง 4 คนต่อผู้ชาย 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านสังคม ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ภาวะสุขภาพ รายได้ รายจ่าย การประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ และงานอดิเรก

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับประเภทกิจกรรมที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมประจำ แบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่หนึ่งมีลักษณะเป็นแบบระดับ Rating scale โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนั้น คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ชอบมากที่สุด	มีระดับคะแนน 5
ชอบมาก	มีระดับคะแนน 4
ชอบปานกลาง	มีระดับคะแนน 3
ชอบน้อย	มีระดับคะแนน 2
ชอบน้อยที่สุด	มีระดับคะแนน 1

ส่วนที่สอง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีตัวเลือกให้เลือกตอบ

ตอนที่ 3 เป็นข้อถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็นความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม ความพึงพอใจด้านการเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วยคำถามปลายปิด โดยใช้มาตรประเมินค่า (Rating scale) กำหนดให้แต่ละข้อมีค่าระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ คือ

ระดับความพึงพอใจ	คะแนน
ความพึงพอใจมากที่สุด	5
ความพึงพอใจมาก	4
ความพึงพอใจปานกลาง	3
ความพึงพอใจน้อย	2
ความพึงพอใจน้อยที่สุด	1

ซึ่งจะแบ่งความพึงพอใจออกเป็น 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.8$$

แต่ละช่วงชั้นเท่ากับ 0.8

จากเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ดังนี้

ระดับความพึงพอใจ	ระดับคะแนน
ความพึงพอใจมากที่สุด	4.21 – 5.00
ความพึงพอใจมาก	3.41 – 4.20
ความพึงพอใจปานกลาง	2.61 – 3.40
ความพึงพอใจน้อย	1.81 – 2.60
ความพึงพอใจน้อยที่สุด	1.00 – 1.80

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการจัดกิจกรรมของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิดที่ให้ผู้สูงอายุตอบเกี่ยวกับความต้องการกิจกรรมอื่นๆ ที่ต้องการให้ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงจัดบริการผู้สูงอายุ

การทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นจากทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ภายใต้กรอบแนวคิดและนำไปทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการทำให้แบบสอบถามไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทดสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหาของแบบสอบถามแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
2. ตรวจสอบระดับความเชื่อมั่น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีตรวจสอบความเชื่อมั่นตามวิธีของครอนบาค (Cronbach Reliability) = .89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยทำแบบสอบถาม ไปถามกลุ่มตัวอย่างที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง ขออนุญาตไปเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยต้องเป็นคนเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบแล้ว ไปสอบถามผู้สูงอายุ จำนวน 231 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ด้วยตนเองเรียบร้อยแล้ว จึงนำมา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อให้การวิเคราะห์ของกลุ่มตัวอย่างและลักษณะการแจกแจงตัวแปร

2. ในการเปรียบเทียบตัวแปรต่างๆ กับการมีส่วนร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยใช้สถิติให้ส่งแบบการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยใช้ค่าสถิติ t-test ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปร 2 กลุ่ม

สำหรับค่านัยที่สำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย (ตุลาคม 2551 – กรกฎาคม 2552)

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการร่วมกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับครอบครัว ภาวะสุขภาพ ความถี่ในการเข้ารับการรักษา สถานพยาบาลที่เข้ารับการรักษา รายได้ในปัจจุบัน มีรายจ่ายเรื่องใด อาชีพเดิม และการใช้เวลาในชีวิตประจำวัน ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุที่ศูนย์ผู้สูงอายุ ดินแดงรวมทั้งความสัมพันธ์ของปัจจัยข้างต้นกับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้เสนอผลการศึกษาเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ที่อยู่อาศัย ท่านพักอยู่กับใคร ระดับการศึกษา ภาวะสุขภาพ ความถี่ในการเข้ารับการรักษา สถานพยาบาลที่เข้ารับการรักษา ปัจจุบันมีรายได้จากแหล่งใด ปัจจุบันมีรายจ่ายเรื่องใดบ้าง อาชีพเดิม และการใช้เวลาในชีวิตประจำวัน

ตอนที่ 2 การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ซึ่งศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงจัดไว้บริการสมาชิก จัดแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญทางศาสนา (สวดมนต์ตอนเช้า กิจกรรมในวันวิสาขบูชา มาฆบูชา วันเข้าพรรษา) กิจกรรมออกกำลังกาย (ป่าเป้า โยนห่วง โบว์ลิ่ง เปตอง) และกิจกรรมตามอัธยาศัย (ดนตรีไทย ลีลาศ รำไทย ร้องเพลง)

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุฯ

ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน 3 ด้าน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัว และความพึงพอใจสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุ ดินแดง

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้สูงอายุแสดงความคิดเห็นในประเด็น
ดังนี้

- กิจกรรมอื่นๆ ที่อยากให้ศูนย์จัด
- ปัญหาและข้อเสนอแนะ
- การเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง หากมีการจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุ

ใกล้บ้าน

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ที่อยู่อาศัย
ท่านพักอยู่กับใคร ระดับการศึกษา ภาวะสุขภาพ ความถี่ในการเข้ารับการรักษาสถานพยาบาลที่เข้ารับ
การรักษา แหล่งรายได้ในปัจจุบัน รายจ่ายในปัจจุบัน อาชีพเดิม และการใช้เวลาในชีวิตประจำวัน
ได้แสดงผลการศึกษาไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา

(N=231)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	61	26.41
หญิง	170	73.59
อายุ		
60-65 ปี	85	36.80
66-69 ปี	55	23.81
70 ปีขึ้นไป	91	39.39
สถานภาพสมรส		
โสด	30	12.99
สมรส	114	49.35
หม้าย/หย่าร้าง	87	37.36

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(N=231)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัย		
บ้าน	173	74.89
อาคารชุด/อาคารสงเคราะห์	58	25.11
ท่านพักอยู่กับใคร		
พักอยู่กับลูกหลาน	174	75.32
พักอยู่กับเพื่อน	4	1.73
พักอยู่กับญาติ	31	13.42
พักตามลำพัง/(อยู่กับคู่สมรส)	22	9.52
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	12	5.20
ประถมศึกษา	74	32.03
มัธยมศึกษา	45	19.48
อนุปริญญา	24	10.39
ปริญญาตรีขึ้นไป	76	32.90
ภาวะสุขภาพ		
ไม่มีโรคประจำตัว	91	39.39
มีโรคประจำตัว	140	60.61
- ความดันโลหิตสูง	88	38.10
- ปวดเข่า/ข้อเข่าเสื่อม	50	21.65
- เบาหวาน	36	15.58
- ตาเป็นต้อหิน	13	5.63
- ไขมันสูง	15	6.49
- ภูมิแพ้	10	4.33
ความถี่ในการเข้ารับการรักษา		
1 ครั้งต่อเดือน	61	26.41
3 เดือนครั้ง	82	35.50
6 เดือนครั้ง	88	38.10

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(N=231)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
สถานพยาบาลที่ท่านเข้ารับการรักษา		
โรงพยาบาลของรัฐ	197	85.28
โรงพยาบาลเอกชน	28	12.12
ปัจจุบันท่านมีรายได้จากแหล่ง		
เงินบำนาญ	59	25.54
เงินสวัสดิการผู้สูงอายุจากภาครัฐ	56	24.24
เงินจากการประกอบอาชีพ	34	14.72
ลูกหลาน/คนในครอบครัว	103	44.59
ปัจจุบันมีรายจ่ายในเรื่อง		
ค่าปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต (อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค)	167	72.29
ค่าเล่าเรียนบุตรหลาน	14	6.06
ค่างานสังคมประเภทต่างๆ	114	49.35
- งานแต่งงาน	96	41.56
- งานบวช/งานบุญ	109	47.19
- งานศพ	104	45.02
อาชีพเดิม		
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	92	39.83
ธุรกิจ/ค้าขาย	48	20.78
พนักงานบริษัทห้างร้าน	27	11.69
ทำงานรับจ้างทั่วไป	26	11.26
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	38	16.45
การใช้เวลาในชีวิตประจำวัน		
ปลูกต้นไม้	66	28.57
ดูแลบ้าน/ทำความสะอาดภายในบ้าน	93	40.26
ทำอาหาร	36	15.58
เลี้ยงลูก/หลาน	12	5.19
ไปวัด/ปฏิบัติธรรม	8	3.46
ไม่ได้ทำ	16	6.93

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.59 มีอายุ 70 ปีขึ้นไป ร้อยละ 39.39 รองลงมาเป็นกลุ่มที่มีอายุ 60-65 ปี ร้อยละ 36.80 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 49.35 รองลงมา มีสถานภาพเป็นหม้าย/หย่าร้าง ร้อยละ 38.66 พักอาศัยอยู่บ้านพัก ร้อยละ 74.89 โดยพักอยู่กับ ลูกหลาน ร้อยละ 75.32 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 32.90 รองลงมามีการศึกษาระดับ ประถมศึกษา ร้อยละ 32.03

ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 60.61 โรค ที่กลุ่มตัวอย่างเป็น คือ ความดันโลหิตสูง ร้อยละ 38.10 รองลงมา คือ ปวดเข่า/ข้อเข่าเสื่อม/ต้อหิน ร้อยละ 26.32 เบาหวาน ร้อยละ 15.58 เข้ารับการรักษา 6 เดือนครั้ง ร้อยละ 38.10 และ 3 เดือนครั้ง ร้อยละ 35.50 และสถานพยาบาลที่ผู้สูงอายุเข้ารับการรักษาคือโรงพยาบาลของรัฐ ร้อยละ 85.28

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้จากลูกหลาน/คนในครอบครัว ร้อยละ 44.59 รองลงมามีรายได้ จากหน่วยงานภาครัฐ โดยเป็นกลุ่มที่ได้รับเงินบำนาญ 25.54 และได้รับเงินสวัสดิการผู้สูงอายุจาก ภาครัฐ ร้อยละ 24.24 ส่วนรายจ่าย พบว่า ผู้สูงอายุมีรายจ่ายในเรื่องค่าปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต ร้อยละ 72.29 มีอาชีพเดิม รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 39.83 รองลงมา คือ ทำธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 20.78 การใช้เวลาในชีวิตประจำวันในปัจจุบัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้เวลาในการ ดูแลบ้าน/ทำความสะอาดภายในบ้าน ร้อยละ 40.26

ตอนที่ 2 การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ

2.1 ระดับการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ได้แสดงผลการศึกษาไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการบริการผู้สูงอายุ दिनแดง

ประเภทกิจกรรม	ระดับการเข้าร่วมกิจกรรม					\bar{X}	S.D.	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. กิจกรรมศาสนาและพิธีการ ต่างๆ ในวันสำคัญ	75 (32.47)	27 (11.69)	49 (21.21)	13 (5.63)	67 (29.00)	3.13	1.62	ปานกลาง
2. กิจกรรมออกกำลังกาย (ป่าเป้า โยนห่วง โบว์ลิ่ง เปตอง)	86 (37.23)	35 (15.15)	52 (22.51)	13 (5.63)	45 (19.48)	3.45	1.51	มาก
3. กิจกรรมตามอัธยาศัย	96 (41.56)	29 (12.55)	35 (15.15)	16 (6.93)	55 (23.81)	3.41	1.62	มาก
รวม						3.33	1.58	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 เมื่อพิจารณารายกิจกรรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกายและ กิจกรรมตามอัธยาศัยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยของการเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกายและกิจกรรมตาม อัธยาศัยเท่ากับ 3.45 และ 3.41 ตามลำดับ ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการทางศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13

2.2 ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง ได้แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

(N=231)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ความเพียงพอของอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม		
เพียงพอ	193	83.55
ไม่เพียงพอ	38	16.45
การเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุฯ		
รถโดยสารประจำทาง	101	43.72
ขับรถส่วนตัวมา	42	18.18
ลูกหลานหรือญาติพี่น้องมาส่ง	10	4.33
เดินมา	78	33.77
ระยะทางจากบ้านถึงศูนย์บริการผู้สูงอายุฯ		
ใกล้ ประมาณ 10 กิโลเมตร	147	63.64
ไกล ประมาณมากกว่า 10 กิโลเมตร	84	36.36
ความพึงพอใจในกิจกรรมศูนย์บริการผู้สูงอายุฯ		
มากที่สุด	54	23.38
มาก	149	64.50
ปานกลาง	24	10.39
น้อย-น้อยที่สุด	4	1.74
เดินทางไปเข้าร่วมกิจกรรมกับ		
คนเดียว	90	38.96
เพื่อน	123	53.25
คนในครอบครัว	18	7.79
เข้าร่วมกิจกรรมกับศูนย์บริการผู้สูงอายุฯ ในช่วงเวลาใด		
ช่วงเช้า	85	36.80
ช่วงบ่าย	67	29.00
ช่วงเช้าและช่วงบ่าย	79	34.20

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(N=231)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ได้เข้าร่วมกิจกรรมมานานเป็นระยะเวลา		
น้อยกว่า 6 เดือน	25	10.82
6 เดือน	22	9.52
1 ปี	46	19.91
2 ปี	35	15.15
มากกว่า 5 ปี	103	44.59
แหล่งข้อมูลข่าวสารการจัดกิจกรรมของศูนย์บริการ		
ผู้สูงอายุ दिनแดงที่ได้รับ		
จากการบอกเล่าจากเพื่อน/ญาติ	183	79.22
จากชมรมผู้สูงอายุ	70	30.30
จากหน่วยงานของรัฐ	11	4.76
จากแผ่นพับ	7	3.03
ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม		
ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	103	44.59
สร้างคุณค่าทางสังคม	66	28.57
แลกเปลี่ยนทัศนคติ การพบปะสังสรรค์	86	37.23
ทำให้มีเพื่อน ไม่เหงา	140	60.61
สุขภาพร่างกายก่อนเข้าร่วมกิจกรรม		
เจ็บป่วยบ่อยๆ	52	22.51
ร่างกายแข็งแรงดี	179	77.49
สุขภาพร่างกายหลังเข้าร่วมกิจกรรม		
เจ็บป่วยบ่อยๆ เหมือนเดิม	3	1.30
ร่างกายแข็งแรงดีขึ้น	97	98.70

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(N=231)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
สุขภาพจิตใจก่อนเข้าร่วมกิจกรรม		
สดในไร่จริง	65	28.14
มีความสุข	112	48.48
ซึมเศร้า หดหู่	27	11.69
ทอดลอย	2	0.87
กังวลกับอนาคต	25	10.82
สุขภาพจิตใจหลังเข้าร่วมกิจกรรม		
สดใสร่าเริงมากขึ้น	95	41.13
มีความสุขมากขึ้น	136	58.87

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่ามีโอกาสพอเพียง ร้อยละ 83.55 เดินทางมาร่วมกิจกรรมโดยรถโดยสารประจำทางมากที่สุด ร้อยละ 43.72 รองลงมา คือ เดินทาง ร้อยละ 33.77 มีระยะทางจากบ้านมายังศูนย์บริการใกล้ประมาณ 10 กิโลเมตร ร้อยละ 63.64 เดินทางมาร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ร้อยละ 53.258 และเข้าร่วมกิจกรรมในช่วงเช้า ร้อยละ 36.80 รองลงมาคือ เข้าร่วมกิจกรรมทั้งช่วงเช้าและช่วงบ่าย ร้อยละ 34.20

กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง มีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมาก ร้อยละ 64.50 มาเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงนานมากกว่า 5 ปี ร้อยละ 44.59 ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงจากเพื่อน/ญาติ ร้อยละ 79.22

กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง คือ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ร้อยละ 79.22 รองลงมา คือ ความสุข ความสนุกสนาน ร้อยละ 71.86 ทำให้มีเพื่อน ไม่เหงา ร้อยละ 60.61 โดยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีร่างกายแข็งแรงดี ร้อยละ 77.49 และหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงดีขึ้น ร้อยละ 98.70 ส่วนสุขภาพจิต พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีความสุข ร้อยละ 48.48 สดใสร่าเริง ร้อยละ 28.14 และหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีความสุขมากขึ้น ร้อยละ 58.87 และสดใสร่าเริงมากขึ้น ร้อยละ 41.13

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง ได้แสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

ความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ					\bar{X}	S.D.	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรม						3.62	0.91	ปานกลาง
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ	89	39	41	10	52	3.45	1.57	ปานกลาง
ในวันสำคัญ	(38.53)	(16.88)	(17.75)	(4.33)	(22.51)			
กิจกรรมออกกำลังกาย	101	53	32	6	39	3.74	1.46	สูง
	(43.72)	(22.94)	(13.85)	(2.60)	(16.88)			
กิจกรรมตามอัธยาศัย	111	44	26	12	38	3.77	1.50	สูง
	(48.05)	(19.05)	(21.26)	(5.19)	(16.45)			
กิจกรรมทัศนศึกษาออกสถานที่	60	67	55	31	18	3.52	1.23	ปานกลาง
	(25.97)	(29.00)	(23.81)	(13.42)	(7.79)			
ความพึงพอใจด้านสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม						3.47	0.96	ปานกลาง
การจัดตู้น้ำดื่ม	72	62	62	21	14	3.68	1.18	สูง
	(31.17)	(26.84)	(26.84)	(9.09)	(6.06)			
การดูแลห้องน้ำ	1	102	79	33	16	3.17	1.20	ปานกลาง
	(0.43)	(44.16)	(34.20)	(14.29)	(6.93)			
การดูแลของเจ้าหน้าที่	67	57	62	27	18	3.55	1.24	ปานกลาง
	(29.00)	(24.68)	(26.84)	(11.69)	(7.79)			
ความพึงพอใจด้านการเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์						3.63	1.06	ปานกลาง
การเผยแพร่อย่างทั่วถึง	64	67	68	24	8	3.67	1.09	สูง
	(27.71)	(29.00)	(29.44)	(10.39)	(3.46)			
การเผยแพร่ในสื่อต่างๆ	57	67	74	24	9	3.60	1.09	ปานกลาง
	(24.68)	(29.00)	(32.03)	(10.39)	(3.90)			
การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์	63	60	77	22	9	3.63	1.10	ปานกลาง
	(27.27)	(25.97)	(33.33)	(9.52)	(3.90)			
ความพึงพอใจในภาพรวม						3.57	0.74	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมรวมในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรมเท่ากับ 3.62 ด้านสถานที่เข้าร่วมกิจกรรมกับเท่ากับ 3.47 และด้านการเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์เท่ากับ 3.63

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับสูงกับการเข้าร่วมกิจกรรมตามอชยาศัย (ดนตรีไทย ลีลาศ รำไทย ร้องเพลง) และกิจกรรมออกกำลังกาย (โยนห่วง ปาเป้า โบว์ลิ่ง เปตอง) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และ 3.74 ตามลำดับ มีความพึงพอใจในระดับปานกลางกับการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมทัศนศึกษาออกสถานที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 และ 3.52 ตามลำดับ

ความพึงพอใจด้านสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับสูงกับการจัดตู้น้ำดื่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 มีความพึงพอใจในระดับปานกลางกับการจัดบริการห้องน้ำ และการบริการของเจ้าหน้าที่ระหว่างทำกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 และ 3.55 ตามลำดับ

ความพึงพอใจด้านการเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับสูงกับการเผยแพร่ที่ทั่วถึง ความชัดเจน มีสีสันสะดุดตา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 มีความพึงพอใจระดับปานกลางกับการเผยแพร่ในสื่อต่างๆ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 และ 3.63 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการทดสอบสมมติฐานเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา) ปัจจัยด้านครอบครัว (รายได้ รายจ่าย การประกอบอาชีพและความสัมพันธ์ในครอบครัว) และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้สถิติ t-test เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปร 2 กลุ่ม และ F-test สำหรับเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม โดยกำหนดนัยสำคัญความแตกต่างที่ระดับ .05 และมีผลการทดลอง ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา) ต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน ได้แสดงไว้ในตารางที่ 5-8 ดังนี้

สมมติฐานที่ 1.1 เพศ ต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ

การเข้าร่วมกิจกรรม	n	\bar{X}	S.D.	t-test	p
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ					
ในวันสำคัญ					
ชาย	61	2.41	1.67	4.018	0.000*
หญิง	170	3.39	1.53		
กิจกรรมออกกำลังกาย					
ชาย	61	2.93	1.73	3.168	0.002*
หญิง	170	3.64	1.38		
กิจกรรมตามอัธยาศัย					
ชาย	61	3.39	1.54	0.099	0.921
หญิง	170	3.42	1.66		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกัน ในด้านกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมการออกกำลังกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบว่าเพศแตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมตามอัธยาศัยแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.2 ผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน
ในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงแตกต่างกัน

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำแนกตามอายุ

การเข้าร่วมกิจกรรม	df	SS	MS	F-test	P
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่าง ๆ					
ในวันสำคัญ					
ระหว่างกลุ่ม	2	12.15	6.08	2.34	0.099
ภายในกลุ่ม	228	591.95	2.60		
รวม	230	604.10			
กิจกรรมออกกำลังกาย					
ระหว่างกลุ่ม	2	15.07	7.54	3.37	0.036*
ภายในกลุ่ม	228	510.11	2.24		
รวม	230	525.18			
กิจกรรมตามอัธยาศัย					
ระหว่างกลุ่ม	2	7.93	3.96	1.50	0.225
ภายในกลุ่ม	228	602.00	2.64		
รวม	230	609.93			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกัน ในด้านกิจกรรมออกกำลังกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบว่าอายุที่แตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่าง ๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมออกกำลังกายแตกต่างกัน

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นรายคู่
จำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	\bar{X}	S.D.	60-65 ปี	66-70 ปี	70 ปีขึ้นไป
60-65 ปี	3.19	1.52	-		
66-70 ปี	3.35	1.47		-	
70 ปีขึ้นไป	3.76	1.49	*		-

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นรายคู่ จำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป มีการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายแตกต่างจากกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-65 ปี

สมมติฐานที่ 1.3 ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแดง
จำแนกตามสถานภาพสมรส

การเข้าร่วมกิจกรรม	df	SS	MS	F-test	P
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ					
ในวันสำคัญ					
ระหว่างกลุ่ม	3	3.04	1.01	0.38	0.765
ภายในกลุ่ม	227	601.06	2.65		
รวม	230	604.10			
กิจกรรมออกกำลังกาย					
ระหว่างกลุ่ม	3	13.13	4.38	1.94	0.124
ภายในกลุ่ม	227	512.05	2.26		
รวม	230	525.18			

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การเข้าร่วมกิจกรรม	df	SS	MS	F-test	P
กิจกรรมตามอัธยาศัย					
ระหว่างกลุ่ม	3	8.06	2.69	1.01	0.387
ภายในกลุ่ม	227	601.87	2.65		
รวม	230	609.93			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำแนกตามสถานภาพสมรส พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ กิจกรรมการออกกำลังกาย และกิจกรรมตามอัธยาศัย ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 1.4 ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงแตกต่างกัน

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	df	SS	MS	F-test	P
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ					
ในวันสำคัญ					
ระหว่างกลุ่ม	3	27.46	5.49	2.14	0.061
ภายในกลุ่ม	227	576.65	2.56		
รวม	230	604.10			
กิจกรรมออกกำลังกาย					
ระหว่างกลุ่ม	3	17.75	3.55	1.57	0.168
ภายในกลุ่ม	227	507.43	2.26		
รวม	230	525.18			

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ระดับการศึกษา	df	SS	MS	F-test	P
กิจกรรมตามอัธยาศัย					
ระหว่างกลุ่ม	3	21.92	4.38	1.68	0.141
ภายในกลุ่ม	227	588.01	2.61		
รวม	230	609.93			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ กิจกรรมการออกกำลังกายและกิจกรรมตามอัธยาศัยไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป จากการทดสอบสมมติฐานด้านปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา) จำนวน 12 สมมติฐานย่อย พบว่า เป็นไปตามสมมติฐาน 3 สมมติฐานย่อย สรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง คือ เพศ และอายุ โดยพบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมออกกำลังกาย ส่วนอายุมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกาย โดยพบว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป มีการเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกายแตกต่างกับกลุ่มที่มีอายุ 60-65 ปี

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยทางด้านครอบครัว (แหล่งรายได้ รายจ่าย การประกอบอาชีพเดิม ความสัมพันธ์ของครอบครัว) ที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน ได้แสดงไว้ในตารางที่ 10-14 ดังนี้

สมมติฐานที่ 2.1 ผู้สูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงแตกต่างกัน

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง
จำแนกตามแหล่งรายได้

การเข้าร่วมกิจกรรม	N	\bar{X}	S.D.	t-test	P
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ					
ในวันสำคัญ					
จาก 1 ทาง	206.00	3.19	1.59	1.739	0.83
จาก 2 ทางขึ้นไป	25.00	2.60	1.78		
กิจกรรมออกกำลังกาย					
จาก 1 ทาง	206.00	3.46	1.52	0.176	0.861
จาก 2 ทางขึ้นไป	25.00	3.40	1.50		
กิจกรรมตามอัธยาศัย					
จาก 1 ทาง	206.00	3.40	1.63	-0.353	0.724
จาก 2 ทางขึ้นไป	25.00	3.52	1.64		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำแนกตามแหล่งรายได้ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีแหล่งรายได้ต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ กิจกรรมการออกกำลังกาย และกิจกรรมตามอัธยาศัย ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 2.2 ผู้สูงอายุที่มีรายจ่ายแตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุแตกต่างกัน

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุแตกต่างกัน จำแนกตามรายจ่าย

การเข้าร่วมกิจกรรม	n	\bar{X}	SD	t-test	P
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ					
ในวันสำคัญ					
จาก 1 ทาง	113	3.50	1.57	3.52	0.001*
จาก 2 ทางขึ้นไป	118	2.77	1.59		
กิจกรรมออกกำลังกาย					
จาก 1 ทาง	113	3.58	1.52	1.23	0.219
จาก 2 ทางขึ้นไป	118	3.33	1.50		
กิจกรรมตามอัธยาศัย					
จาก 1 ทาง	113	3.50	1.57	0.77	0.442
จาก 2 ทางขึ้นไป	118	3.33	1.68		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุเงินแดง จำแนกตามรายจ่าย พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายจ่ายต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันในกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายและกิจกรรมตามอัธยาศัยแตกต่างกันทางสถิติ

สมมติฐานที่ 2.3 ผู้สูงอายุที่มีอาชีพเดิมที่แตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงแตกต่างกัน

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงแตกต่างกัน จำแนกตามอาชีพเดิม

การเข้าร่วมกิจกรรม	df	SS	MS	F-test	P
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ					
ในวันสำคัญ					
ระหว่างกลุ่ม	4	40.07	10.02	4.01	0.004*
ภายในกลุ่ม	226	564.04	2.50		
รวม	230	604.10			
กิจกรรมออกกำลังกาย					
ระหว่างกลุ่ม	4	26.04	6.51	2.95	0.021*
ภายในกลุ่ม	226	499.14	2.21		
รวม	230	525.18			
กิจกรรมตามอัธยาศัย					
ระหว่างกลุ่ม	4	22.71	5.68	2.19	0.072
ภายในกลุ่ม	226	587.22	2.60		
รวม	230	609.93			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำแนกตามอาชีพเดิม พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพเดิมแตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันในกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมการออกกำลังกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมตามอัธยาศัยแตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นรายคู่
จำแนกตามการประกอบอาชีพเดิม

การเข้าร่วมกิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ข้าราชการ/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	ธุรกิจ/ ค้าขาย	พนักงาน บริษัท ห้างร้าน	ทำงาน รับจ้าง ทั่วไป	แม่บ้าน/ พ่อบ้าน
กิจกรรมศาสนาและพิธีการ							
ต่างๆ ในวันสำคัญ							
ข้าราชการ/พณ.รัฐวิสาหกิจ	3.09	1.59	-				
ธุรกิจ/ค้าขาย	2.92	1.67		-			
พณ. บริษัท ห้างร้าน	2.44	1.50			-		
ทำงานรับจ้างทั่วไป	4.08	1.38			*	-	
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	3.34	1.60					-
กิจกรรมออกกำลังกาย							
ข้าราชการ/พณ.รัฐวิสาหกิจ	3.39	1.50	-				
ธุรกิจ/ค้าขาย	3.29	1.54		-			
พณ. บริษัท ห้างร้าน	2.93	1.49			-		
ทำงานรับจ้างทั่วไป	4.23	1.21			*	-	
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	3.63	1.55					-

จากตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุเป็นรายคู่ จำแนกตามการประกอบอาชีพเดิม พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพเดิมเป็นพนักงานบริษัทห้างร้าน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญและกิจกรรมการออกกำลังกายแตกต่างกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพเดิมทำงานรับจ้างทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 2.4 ผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวแตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงแตกต่างกัน

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำแนกตามความสัมพันธ์ของครอบครัว

ความสัมพันธ์ของครอบครัว	df	SS	MS	F-test	P
กิจกรรมศาสนาและพิธีการ					
ต่างๆ ในวันสำคัญ					
ระหว่างกลุ่ม	3	8.07	2.69	1.02	0.383
ภายในกลุ่ม	227	596.04	2.63		
รวม	230	604.10			
กิจกรรมออกกำลังกาย					
ระหว่างกลุ่ม	3	7.21	2.40	1.05	0.370
ภายในกลุ่ม	227	517.96	2.28		
รวม	230	525.18			
กิจกรรมตามอัธยาศัย					
ระหว่างกลุ่ม	3	11.89	3.96	1.50	0.214
ภายในกลุ่ม	227	598.05	2.63		
รวม	230	609.93			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำแนกตามความสัมพันธ์ของครอบครัว พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์ของครอบครัวแตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ กิจกรรมออกกำลังกายและ กิจกรรมตามอัธยาศัย ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป จากการทดสอบสมมติฐานปัจจัยด้านครอบครัว (แหล่งรายได้ รายจ่าย อาชีพเดิม ความสัมพันธ์ของครอบครัว) จำนวน 12 สมมติฐานย่อย สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วม กิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง คือ รายจ่าย และอาชีพเดิม

โดยพบว่า รายจ่ายมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และการประกอบอาชีพเดิมมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมออกกำลังกาย โดยพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอาชีพเดิมเป็นพนักงานบริษัทห้างร้าน มีการเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกายแตกต่างกับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอาชีพเดิม ทำงานรับจ้างทั่วไป

สมมติฐานที่ 3 ผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการห้องน้ำ การจัดการบริการห้องน้ำ การบริการของเจ้าหน้าที่ การประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมของศูนย์) ที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3.1 ความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการห้องน้ำ) ที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกัน

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการห้องน้ำ)

การเข้าร่วมกิจกรรม	df	SS	MS	F-test	P
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ					
ในวันสำคัญ					
ระหว่างกลุ่ม	2	38.70	19.35	7.803	0.001***
ภายในกลุ่ม	228	565.41	2.48		
รวม	230	604.10			
กิจกรรมออกกำลังกาย					
ระหว่างกลุ่ม	2	10.27	5.14	2.274	0.105
ภายในกลุ่ม	228	514.91	2.26		
รวม	230	525.18			
กิจกรรมตามอัธยาศัย					
ระหว่างกลุ่ม	2	4.75	2.37	0.894	0.410
ภายในกลุ่ม	228	605.18	2.65		
รวม	230	609.93			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการผู้สูงอายุ) พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการผู้สูงอายุ) ที่แตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบว่าความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการผู้สูงอายุ) ที่แตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย และกิจกรรมตามอัธยาศัยแตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเป็นรายคู่ จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการผู้สูงอายุ)

ระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม	\bar{X}	S.D.	พึงพอใจน้อย	พึงพอใจปานกลาง	พึงพอใจมาก
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ					
ความพึงพอใจน้อย	3.09	1.38	-		
ความพึงพอใจปานกลาง	3.79	1.33		-	
ความพึงพอใจมาก	2.84	1.72		*	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญเป็นรายคู่ จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการผู้สูงอายุ) พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการผู้สูงอายุ) ในระดับมากมีการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญแตกต่างกับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจระดับปานกลางต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการผู้สูงอายุ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 3.2 ความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการห้องน้ำ) แตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกัน

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการห้องน้ำ)

การเข้าร่วมกิจกรรม	df	SS	MS	F-test	P
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ					
ในวันสำคัญ					
ระหว่างกลุ่ม	2	47.69	23.85	9.771	0.000*
ภายในกลุ่ม	228	556.41	2.44		
รวม	230	604.10			
กิจกรรมออกกำลังกาย					
ระหว่างกลุ่ม	2	20.72	10.36	4.683	0.010*
ภายในกลุ่ม	228	504.46	2.21		
รวม	230	525.18			
กิจกรรมตามอัธยาศัย					
ระหว่างกลุ่ม	2	17.07	8.53	3.281	0.039*
ภายในกลุ่ม	228	592.87	2.60		
รวม	230	609.93			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการห้องน้ำ) พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการห้องน้ำ) แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ กิจกรรมการออกกำลังกาย และกิจกรรมตามอัธยาศัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 18 เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นรายคู่ จำแนกตามความพึงพอใจต่อการจัดสวัสดิการห้องน้ำ

การเข้าร่วมกิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ความพึงพอใจ น้อย	ความพึงพอใจ ปานกลาง	ความพึงพอใจ มาก
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ					
ในวันสำคัญ					
ความพึงพอใจน้อย	1.41	3.27	-		
ความพึงพอใจปานกลาง	1.54	3.67		-	
ความพึงพอใจมาก	1.64	2.65		*	-
กิจกรรมออกกำลังกาย					
ความพึงพอใจน้อย	1.35	3.73	-		
กิจกรรมออกกำลังกาย					
ความพึงพอใจปานกลาง	1.38	3.71		-	
ความพึงพอใจมาก	1.62	3.12		*	-
กิจกรรมตามอัชฌาศัย					
ความพึงพอใจน้อย	1.63	3.67	-		
ความพึงพอใจปานกลาง	1.71	3.04	-	*	
ความพึงพอใจมาก	1.53	3.57			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นรายคู่ จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการห้องน้ำ) ของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุ ดินแดง พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุมีความพึงพอใจปานกลางในการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมการออกกำลังกาย แตกต่างกับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจมากต่อการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมการออกกำลังกาย และกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจปานกลางกับการเข้าร่วมกิจกรรมตามอัชฌาศัยในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 3.3 ความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การบริการของเจ้าหน้าที่) ที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกัน

ตารางที่ 19 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การบริการของเจ้าหน้าที่)

การเข้าร่วมกิจกรรม	df	SS	MS	F-test	P
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ					
ในวันสำคัญ					
ระหว่างกลุ่ม	2	31.79	15.90	6.332	0.002*
ภายในกลุ่ม	225	572.31	2.51		
รวม	230	604.10			
กิจกรรมออกกำลังกาย					
ระหว่างกลุ่ม	2	13.06	6.53	2.907	0.057
ภายในกลุ่ม	228	512.12	2.25		
รวม	230	525.18			
กิจกรรมตามอัธยาศัย					
ระหว่างกลุ่ม	2	5.12	2.56	0.965	0.382
ภายในกลุ่ม	228	604.18	2.56		
รวม	230	609.93			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การบริการของเจ้าหน้าที่) พบว่า ผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การบริการของเจ้าหน้าที่) มีการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายและกิจกรรมตามอัธยาศัยแตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ
ในวันสำคัญเป็นรายคู่ จำแนกตามความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม
(การบริการของเจ้าหน้าที่)

ความพึงพอใจต่อการบริการของ เจ้าหน้าที่	\bar{X}	S.D.	พึงพอใจ น้อย	พึงพอใจ ปานกลาง	พึงพอใจ มาก
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ					
ความพึงพอใจน้อย	3.69	1.35	-		
ความพึงพอใจปานกลาง	3.39	1.55		-	
ความพึงพอใจมาก	2.80	1.68	*		-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ
ในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง พบว่า ผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจน้อยต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม
(การให้บริการของเจ้าหน้าที่) มีการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ แตกต่างกับ
ผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจมากต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การให้บริการของเจ้าหน้าที่) อย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 3.4 ความพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงแตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน

ตารางที่ 21 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำแนกตามความพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมทางศูนย์

ความพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมทางศูนย์	df	SS	MS	F-test	P
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ					
ในวันสำคัญ					
ระหว่างกลุ่ม	2	21.64	10.82	4.305	0.015*
ภายในกลุ่ม	220	553.05	2.51		
รวม	222	574.93			
กิจกรรมออกกำลังกาย					
ระหว่างกลุ่ม	2	7.35	3.68	1.606	0.203
ภายในกลุ่ม	220	503.58	2.29		
รวม	222	510.93			
กิจกรรมตามอัธยาศัย					
ระหว่างกลุ่ม	2	20.43	10.21	3.930	0.021*
ภายในกลุ่ม	220	571.79	2.60		
รวม	222	592.22			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 21 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำแนกตามความพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจกับการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมของศูนย์ที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญและการเข้าร่วมกิจกรรมตามอัธยาศัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกายแตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 22 เปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นรายคู่ จำแนกตามความพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจกรรมทางศูนย์

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ความพึงพอใจน้อย	ความพึงพอใจปานกลาง	ความพึงพอใจมาก
กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ					
ในวันสำคัญ					
ความพึงพอใจน้อย	3.96	1.19	-		
ความพึงพอใจปานกลาง	3.11	1.53		-	
ความพึงพอใจมาก	2.98	1.69	*		-
กิจกรรมตามอัธยาศัย					
ความพึงพอใจน้อย	4.19	1.36	-		
ความพึงพอใจปานกลาง	3.45	1.63		-	
ความพึงพอใจมาก	3.23	1.65	*		-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 22 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจน้อยต่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมทางศูนย์ มีการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญและกิจกรรมตามอัธยาศัยแตกต่างกับผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจมากต่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมทางศูนย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผู้วิจัยได้สอบถามผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง โดยใช้คำถามปลายเปิดในประเด็นต่างๆ และได้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. กลุ่มผู้สูงอายุต้องการให้ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงจัดกิจกรรมอื่นๆ จัดเรียงตามลำดับได้ดังนี้ กิจกรรมทัศนศึกษาออกสถานที่ การเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงมาให้ความรู้ ความบันเทิง การจัดให้มีกิจกรรมฝึกอาชีพประเภทต่างๆ เพื่อนำไปประกอบเป็นอาชีพ และการจัดมูมธรรมะสำหรับสมาชิก

2. ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ

2.1 ปัญหาเรื่องห้องน้ำ กลุ่มผู้สูงอายุได้เสนอแนะให้ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง ปรับปรุงห้องน้ำ โดยเพิ่มจำนวนห้องน้ำ และดูแลอุปกรณ์ภายในห้องน้ำให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้

2.2 เครื่องดนตรีไทย ผู้สูงอายุให้ความเห็นว่า เครื่องดนตรีไทยบางชนิด มีสภาพเก่า ชำรุด ไม่สามารถใช้งานได้ จึงอยากให้ศูนย์บริการ ผู้สูงอายุดินแดงซ่อมแซม และเพิ่มจำนวนเครื่องดนตรีไทย ให้เพียงพอแก่ผู้ใช้บริการ

2.3 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า หากเขตใกล้เคียงมีการจัดกิจกรรมเหมือนศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง ก็ยังคงมาใช้บริการที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงอีก ทั้งนี้ เนื่องจากศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงมีกิจกรรมที่หลากหลายและมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลเอาใจใส่อย่างดี

ข้อวิจารณ์

ในการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางครอบครัว ความพึงพอใจการเข้าร่วมกิจกรรม และการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา) ปัจจัยทางครอบครัว (รายได้ รายจ่าย อาชีพเดิม ความสัมพันธ์ในครอบครัว) และความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการผู้นำดื่ม การจัดบริการห้องน้ำ การบริการของเจ้าหน้าที่ การประชาสัมพันธ์) กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง มีข้อวิจารณ์ ดังนี้

ข้อมูลส่วนบุคคล

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 70 ปีขึ้นไปและกลุ่มที่มีอายุ 60-65 ปี มีสถานภาพสมรส และมีการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งจากการศึกษาของ วิชดา สุทธิวิริยะกุล (2549) พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 60-69 ปี มีสถานภาพสมรส และมีการศึกษาระดับประถมศึกษา

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้ทราบว่าผู้สูงอายุที่มาใช้บริการในบริการผู้สูงอายุคนแดงยังคงเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีสถานภาพสมรส แต่เป็นกลุ่มที่มีอายุมากขึ้นและมีระดับการศึกษาสูงขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุทำให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและมีวิทยาการทางการแพทย์ดีขึ้น ทำให้คนมีอายุยืนยาวขึ้น หรือเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตใกล้เคียงกับเขตคนแดงที่มีเพื่อนร่วมเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุคนแดงตามการประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ ในสื่อต่างๆ

การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์บริการผู้สูงอายุคนแดงจัดไว้บริการทั้ง 3 ประเภท คือ กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ กิจกรรมออกกำลังกาย (ปาเป้า โยนห่วง โบว์ลิ่ง เปตอง) และกิจกรรมตามอัธยาศัย (ลีลาศ รำไทย ร้องเพลง คนตรีไทย) ในระดับปานกลาง โดยเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกายและกิจกรรมตามอัธยาศัยในระดับมาก และเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากศูนย์บริการผู้สูงอายุคนแดงจัดกิจกรรมออกกำลังกายและกิจกรรมตามอัธยาศัยในช่วงบ่าย ทำให้มีผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ห่างจากศูนย์ฯ ที่ได้รับทราบข้อมูลการจัดกิจกรรมที่ได้รับทราบข้อมูลการจัดกิจกรรมของศูนย์ฯ จากสื่อต่างๆ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามอัธยาศัยเป็นผู้สูงอายุที่มีอาชีพเดิมเป็นข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ วิชดา สุทธิวิริยะกุล (2549) ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุจัดไว้บริการในระดับน้อย

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา) แตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุเลือกเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงอายุของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ฉันทนา กาญจนพณี (2529) ที่พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ และ จันทรทิพย์ สิ้นธุวงยานนท์ (2547) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ แต่แตกต่างกับการศึกษาของ สุมณัส วงศ์กัญชร (2537) ที่พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรม

ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงจัดกิจกรรมไว้บริการผู้สูงอายุ ทั้งในช่วงเช้าและช่วงบ่าย ทำให้ผู้สูงอายุเลือกเข้าร่วมกิจกรรมได้ตามความต้องการของตนเอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ สุมันต์ วงศ์กุญชร (2537) ที่พบว่า สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ แต่สอดคล้องในเรื่องของระดับการศึกษาที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยทางด้านครอบครัว (รายได้ รายจ่าย การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ในครอบครัว) ที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุแตกต่างกัน

ผู้สูงอายุที่รายจ่ายและมีอาชีพเดิมต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงมีกลุ่มที่จะเข้าร่วมกิจกรรม และเป็นกิจกรรมที่เคยเข้าร่วมในขณะที่ยังทำงานอยู่ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้และยังไม่มีการศึกษาถึงปัจจัยดังกล่าวกับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาค้นคว้าครั้งแรกในเรื่องนี้

ผู้สูงที่มีรายได้และความสัมพันธ์ในครอบครัวต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องจากในปัจจุบันรัฐบาลได้จัดเงินเงินสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับเงินบำนาญ ประกอบกับได้รับการดูแลจากลูกหลานในเรื่องรายได้ ทำให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ โดยไม่ต้องกังวลกับการหารายได้มาใช้จ่ายกับการดำรงชีวิต ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุมันต์ วงศ์กุญชร (2537) และ โสภิตา เมธาวิ (2535) ที่พบว่า รายได้ของผู้สูงอายุไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรม และการศึกษาของ จันท์ทิพย์ สินธุชยานนท์ (2547) ที่พบว่าสัมพันธ์ภาพในครอบครัวส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยทางด้านสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการผู้นำดื่ม การจัดบริการห้องน้ำ การดูแลของเจ้าหน้าที่ การประชาสัมพันธ์) ที่แตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุแตกต่างกัน

ผู้สูงที่มีความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรมที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากการบริการดังกล่าวเป็นแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุมันต์ วงศ์กุญชร (2537) ที่พบว่า การประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่เป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ส่วนการจัดบริการผู้นำดื่มและการจัดบริการห้องน้ำยังไม่มีการศึกษา จึงเป็นการศึกษาค้นคว้าครั้งแรกในเรื่องดังกล่าว

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2552 จำนวนทั้งสิ้น 546 คน เป็นเพศชาย จำนวน 144 คน เพศหญิง จำนวน 402 คน ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 231 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างเพศชาย จำนวน 61 คน และกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง จำนวน 170 คน เครื่องมือที่ใช้ศึกษาคือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยได้รับคำแนะนำและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นำไปทดสอบกับผู้สูงอายุที่พักอาศัยในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค 2 ทำการทดสอบค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีคอมบาช มีค่าอัลฟาสัมประสิทธิ์เท่ากับ .891

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการเปรียบเทียบค่าตัวแปรต่างๆกับการเข้าร่วมกิจกรรม ได้ใช้สถิติสำหรับทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มโดยวิธี t-test และค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้ F-test กำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษามีดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุ 70 ปีขึ้นไป รองลงมา คือ กลุ่มที่มีอายุ 60-65 ปี มีสถานภาพสมรส รองลงมา มีสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย มีที่อยู่อาศัยเป็นบ้านพัก โดยพักอาศัยอยู่กับลูกหลาน มีการศึกษาในปริญญาตรีขึ้นไป รองลงมา คือ กลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว โดยพบว่า โรคที่กลุ่มตัวอย่างเป็น คือ โรคความดันโลหิตสูง ปวดเข่า/ข้อเสื่อม และเบาหวาน เข้ารับการรักษาพยาบาล 6 เดือนครั้ง รองลงมา 3 เดือนครั้ง โดยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลของรัฐ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับรายได้จากลูกหลาน/คนในครอบครัว รองลงมาได้รับรายได้จากเงินบำนาญ เงินสวัสดิการผู้สูงอายุจากภาครัฐ มีรายจ่ายเป็นค่าปัจจัยสี่ในการดำรงชีพ มีอาชีพเดิมเป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ รองลงมา คือ ธุรกิจ/ค้าขาย และใช้เวลาในชีวิตประจำวันดูแลบ้าน/ทำความสะอาดภายในบ้าน รองลงมาคือดูแลต้นไม้

การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ

ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุมีการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายกิจกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมตามอสังขยและกิจกรรมออกกำลังกายในระดับมาก และเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญในระดับปานกลาง

ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง คือ ความเพียงพอของอุปกรณ์ ความสะดวกในการเดินทาง ระยะทางจากบ้านถึงศูนย์ฯ กิจกรรมที่ศูนย์จัดบริการ มีเพื่อนร่วมเดินทาง การประชาสัมพันธ์ และประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้ ผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ผู้สูงอายุดินแดงเดินทางมาโดยรถยนต์โดยสารประจำทาง มีระยะทางจากบ้านถึงศูนย์ฯ ประมาณ 10 กิโลเมตร มีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมพร้อมกับเพื่อนมากที่สุด ช่วงเวลาที่กลุ่มผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดคือ ช่วงเช้า และเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงมานานกว่า 5 ปี โดยทราบข้อมูลข่าวสารการจัดกิจกรรมของศูนย์ฯจากการบอกเล่าของเพื่อนและญาติมากที่สุด ได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสุขภาพมากที่สุด ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงอยู่แล้ว และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงดีขึ้น ส่วนสุขภาพจิตใจ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีความสุขอยู่แล้ว และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีความสุขมากขึ้นถึงมากที่สุด

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์ผู้สูงอายุดินแดงในระดับปานกลาง โดยมีความพึงพอใจด้านการเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมาคือความพึงพอใจด้านการเข้าร่วมกิจกรรม และมีความพึงพอใจด้านสถานที่ให้บริการในระดับน้อยเมื่อพิจารณาความพึงพอใจในแต่ละด้าน พบว่า

ความพึงพอใจด้านการเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการเผยแพร่ที่ทั่วถึง ความชัดเจน มีสีสันสะดุดตาของสื่อในระดับสูง มีความพึงพอใจการเผยแพร่ในสื่อต่างๆ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ในระดับปานกลาง

ความพึงพอใจด้านสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับสูงกับการจัดบริการตู้น้ำดื่ม มีความพึงพอใจกับการจัดบริการห้องน้ำและการดูแลของเจ้าหน้าที่ในระดับปานกลาง

ความพึงพอใจด้านการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า มีความพึงพอใจในกิจกรรมตามอหิชาลัย (ดนตรีไทย ติลลศ รำไทย ร้องเพลง) และกิจกรรมออกกำลังกาย (โยนห่วง ปาเป้า โยนโบว์ลิ่ง เปตอง) ในระดับสูง มีความพึงพอใจในกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมทัศนศึกษา นอกสถานที่ในระดับปานกลาง

การทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐาน 3 ด้าน ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม 36 สมมติฐานย่อย ให้ผลการศึกษารูปได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานย่อย 3 สมมติฐานย่อย และไม่เป็นไปตามสมมติฐาน 9 สมมติฐานย่อย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 23 ดังนี้

1.1 เพศที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมการออกกำลังกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 แต่ไม่พบว่าเพศแตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมตามอหิชาลัยแตกต่างกันทางสถิติ

1.2 อายุแตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกัน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบว่าอายุแตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญและกิจกรรมตามอหิชาลัย

แตกต่างกันทางสถิติ โดยพบว่าผู้สูงอายุกลุ่มอายุ 70 ปีขึ้นไป มีการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างจากกลุ่มอายุ 60-65 ปี

1.3 สถานภาพสมรสแตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ กิจกรรมการออกกำลังกาย และ กิจกรรมตามอัธยาศัยไม่แตกต่างกันทางสถิติ

1.4 ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกันพบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ กิจกรรมการออกกำลังกาย และ กิจกรรมตามอัธยาศัยไม่แตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 23 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ

ปัจจัยส่วนบุคคล	กิจกรรมศาสนาและพิธีการ ต่างๆ ในวันสำคัญ	กิจกรรม ออกกำลังกาย	กิจกรรม ตามอัธยาศัย
เพศ	✓	✓	×
อายุ	×	✓	×
สถานภาพสมรส	×	×	×
ระดับการศึกษา	×	×	×

✓ เป็นไปตามสมมติฐาน × ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยทางด้านครอบครัวแตกต่างกันการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานย่อย 3 สมมติฐานย่อย และไม่เป็นไปตามสมมติฐาน 9 สมมติฐานย่อย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 24 ดังนี้

2.1 รายได้แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรม ทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ กิจกรรมการออกกำลังกาย และกิจกรรมตามอัธยาศัยไม่แตกต่างกันทางสถิติ

3.1 ความพึงพอใจการจับบริการผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจต่อการจับบริการผู้สูงอายุที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมตามอัครยาชัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างกันในการเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกาย

3.2 ความพึงพอใจการจับบริการห้องน้ำแตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจต่อการจับบริการห้องน้ำที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมออกกำลังกายแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างกันในการเข้าร่วมกิจกรรมตามอัครยาชัย

3.3 ความพึงพอใจต่อการดูแลของเจ้าหน้าที่ที่แตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจต่อการดูแลของเจ้าหน้าที่ที่แตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างกันในการเข้าร่วมกิจกรรมตามอัครยาชัยและกิจกรรมออกกำลัง

3.4 ความพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์ที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมตามอัครยาชัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างกันในการเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกาย

ตารางที่ 25 ปัจจัยความพึงพอใจด้านสถานที่กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุคนแดง

ปัจจัยความพึงพอใจ	กิจกรรมศาสนาและพิธีการ	กิจกรรม	กิจกรรม
	ต่างๆ ในวันสำคัญ	ออกกำลังกาย	ตามอัครยาชัย
เพศ	✓	✗	✓
อายุ	✓	✓	✗
สถานภาพสมรส	✓	✓	✗
ระดับการศึกษา	✓	✗	✓
✓ เป็นไปตามสมมติฐาน	✗ ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน		

สรุป จากการทดสอบสมมติฐาน 3 ด้าน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา) ปัจจัยด้านครอบครัว (รายได้ รายจ่าย อาชีพเดิม ความสัมพันธ์กับครอบครัว) ปัจจัย ความพึงพอใจด้านสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการผู้สูงอายุ การจัดการห้องน้ำ การดูแล ของเจ้าหน้าที่ การประชาสัมพันธ์) จำนวน 36 สมมติฐานย่อยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐาน จำนวน 13 สมมติฐานย่อย และไม่เป็นไปตามสมมติฐาน จำนวน 23 สมมติฐานย่อย โดยพบว่า สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์กับครอบครัวที่แตกต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรม ของศูนย์บริการผู้สูงอายุไม่แตกต่างทางสถิติที่ระดับ .05 หรือกล่าวได้ว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ การเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุในศูนย์ผู้สูงอายุคืนแวงมี 13 ปัจจัย ดังนี้ ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆในวันสำคัญ และ กิจกรรมออกกำลังกาย อายุ มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกาย ปัจจัยด้านครอบครัว รายจ่ายของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรม 1 กิจกรรม คือ กิจกรรมศาสนาและ พิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ อาชีพเดิมของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆในวันสำคัญ และกิจกรรมออกกำลังกาย ความพึงพอใจต่อสถานที่ เข้าร่วมกิจกรรม ความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการผู้สูงอายุ) มีความสัมพันธ์ กับเข้าร่วมกิจกรรม 1 กิจกรรม คือ กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ ความพึงพอใจ ต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การจัดบริการห้องน้ำ) มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรม 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญกิจกรรมออกกำลังกาย และกิจกรรมตามอรรถศาสตร์ ความพึงพอใจต่อสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม (การบริการของเจ้าหน้าที่) มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วม กิจกรรม 1 กิจกรรม คือ กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ ความพึงพอใจต่อการ ประชาสัมพันธ์ของศูนย์ มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมศาสนาและ พิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ และกิจกรรมตามอรรถศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแวง ทำให้ผู้วิจัยสามารถเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะบางประการ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ใน 2 ประเด็น กว้างๆ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ผู้สูงอายุดินแดง กรุงเทพมหานคร มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความพึงพอใจระดับสูงในกิจกรรมออกกำลังกาย กิจกรรมตามอรรถศาสตร์ การจัดบริการน้ำดื่ม และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง และได้ให้ข้อเสนอแนะว่าศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงควรมีการปรับปรุงห้องน้ำ เช่น เพิ่มจำนวนห้องน้ำให้เพียงพอกับผู้มาใช้บริการ มีการดูแลความสะอาดของห้องน้ำ และมีการตรวจอุปกรณ์ภายในห้องน้ำให้อยู่ในสภาพใช้งานได้
2. อยากให้ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงจัดกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่ผู้สูงอายุสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพเพื่อเป็นการเสริมรายได้ให้กับครอบครัว และเป็นทางเลือกให้ผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรม
3. เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุมาเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น เช่น กิจกรรมทางศาสนาและพิธีการต่างๆ อาจจัดมหรสพระบำบริการผู้สูงอายุ หรือเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงมาให้ความรู้เป็นครั้งคราว หรือจัดให้มีทัศนศึกษาตามวัดภายในกรุงเทพ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเฉพาะในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันมีการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุตามเขตต่างๆ และชมรมผู้สูงอายุในชุมชน ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง กับการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุในเขตต่างๆที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร และชมรมผู้สูงอายุในชุมชนต่างๆ เพื่อให้ได้รูปแบบการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมตามความเหมาะสมกับผู้สูงอายุต่อไป
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์และครบถ้วน ควรมีการสอบถามเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ภายในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานด้วย

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กชกร สังขชาติ. 2536. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยบูรพา.

กนิษฐา บุญธรรมเจริญ และ ศิริพันธุ์ สาสัตย์. 2548. การทบทวนวรรณกรรม เปรียบเทียบ การดูแลระยะยาว (Long Term Care) ในประเทศต่างๆ. นนทบุรี: สำนักงาน หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

จันทนา มหามงคล. 2547. การทำกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในอำเภอท่ามะกา จังหวัด กาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาและแนะแนว, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จันทร์ทิพย์ สันธวงษานนท์. 2547. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ตำบลบ้านหม้อ อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จิราวัจน์ จันทสิทธิ์. 2543. ความต้องการการให้บริการออกกำลังกายและกิจกรรมนันทนาการของ ประชาชนในเขตเทศบาลภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์ประสานมิตร.

จุฬาลักษณ์ สอนไชยา. 2546. ผลของการจัดโปรแกรมนันทนาการที่มีต่อการพัฒนาสุขภาพ ผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพลศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เจริญทัศน์ จินตเสวี. 2537. การชะลอความแก่. กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์.

ฉันทนา กาญจนพจน์. 2529. ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมกับอัตมโนทัศน์ ของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาล, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เฉก ณะสิริ. 2530. ทำอย่างไรจะปราศจากโรคและชะลอความแก่. กรุงเทพมหานคร:
แปลนพับลิชชิง.

ชูชีพ เขาวพัฒนา. 2543. นันทนาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

เชียรศรี วิวิธสิริ. 2527. จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ดวงฤดี ลาสุขะ. 2532. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคัดสรรกับการปรับตัวของผู้สูงอายุ
ในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศึกษา,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดุษ ชุมสาย, ศ.ม.ล. 2536. คนชรา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์หิ่เฮง.

ถนอมวรรณ อยู่ขำ. 2546. นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา,
กรมการศาสนา.

ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ. 2548. การศึกษาความต้องการการจัดกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุ
ใน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตรการกีฬา,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธาดา วิมลวัตรเวที. 2542. เอกสารประกอบการสอน สข 432: สุขภาพผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร:
ภาควิชาสุขศึกษา, คณะพลศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

นภาพร ชโยวรรณ. 2542. “สถานการณ์ของผู้สูงอายุไทยในปัจจุบัน”. น.1-14. ใน บทความคัดย่อ
การประชุมวิชาการแห่งชาติว่าด้วยผู้สูงอายุผู้สูงอายุด้วยคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นภาพร ชโยวรรณ และ มาลินี วงษ์สิทธิ์. 2530. **สรุปผลการวิจัยโครงการวิจัยผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บริบูรณ์ พรพิบูลย์. 2535. **โลกยามชราและแนวทางการเตรียมตัวเพื่อเป็นสุข**. เชียงใหม่: พระสังฆการพิมพ์.
- เบญจา จิรภัทรพิมล. 2543. **ภาวะสูงอายุ**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปราณี อิมสมบัติ. 2546. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรชูลีย์ นิลวิเศษ. 2550. **จิตวิทยาผู้สูงอายุ (Online)**. www.stou.ac.th/stoukc/elder/main1_10.html, 16 มกราคม 2553.
- มาลินี วงษ์สิทธิ์ และ ศิริวรรณ ศิริบุญ. 2537. **ศักยภาพของผู้สูงอายุในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม**. กรุงเทพมหานคร. (อัดสำเนา)
- มธุรส จันทร์แสงศรี. 2540. **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ภาวะสุขภาพ และแรงสนับสนุนทางสังคมกับการปฏิบัติกิจกรรมของผู้สูงอายุ แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนี ฝนทองมงคล. 2538. **การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังการเกษียณอายุราชการ ศึกษาจากข้าราชการบำนาญสังกัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เล็ก สมบัติ. 2549. **รายงานวิจัย โครงการภาวะการณ์ดูแลผู้สูงอายุ**. กรุงเทพมหานคร. (อัดสำเนา)

วนิดา ทองปลีอง. 2546. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาผู้สูงอายุในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิชุดา สุทธิวิริยะกุล. 2549. การพัฒนาบริการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของศูนย์บริการผู้สูงอายุ ดินแดง สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และโยธิน แสงวดี. 2536. การสนทนากลุ่ม: เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุและการเปลี่ยนแปลงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร: สมาคมวิจัยเชิงคุณภาพแห่งประเทศไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2545. ครอบครัวและผู้สูงอายุ. ผู้สูงอายุในประเทศไทย: รายงานการทบทวนองค์ความรู้และสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: คณะแพทยศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2549. โครงการผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ศิริลักษณ์ จันทร์น้อย. 2528. ความสัมพันธ์ระหว่างภาพเกี่ยวกับตนเองกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนของผู้สูงอายุในอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบัติ กาญจนกิจ. 2540. นันทนาการชุมชนและโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. 2544. นันทนาการและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบัติ กาญจนกิจ และ อุไรวรรณ ขมวัฒนา. 2541. นันทนาการชั้นนำ. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2539. สังคมวิทยาภาวะผู้สูงอายุ: ความเป็นจริงและการคาดการณ์
ในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริกัญญา ปานพ่วงศรี. 2543. การจัดสวัสดิการของภาครัฐแก่ผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาหามบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกัญญา ราพิงกิจ. 2537. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การทำกิจกรรม กับภาวะสุขภาพ
ของผู้สูงอายุ จังหวัด นครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากร
ศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุรกุล เจนอบรม. 2534. วิทยาการผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน,
คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. 2541. วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย.
กรุงเทพมหานคร: นิชินแอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป,

สุนันทา กุ่มเพชร. 2545. อิทธิพลของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตนเอง การมีส่วนร่วม
ในชุมชน และความต้องการบริการสวัสดิการสังคมต่อภาวะสุขภาพจิตผู้สูงอายุในอำเภอ
เมืองระนอง จังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน,
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุริย์ ชลเขต. 2536. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา
ผู้สูงอายุ ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุวิมล พนารัตนกุล. 2534. อัตมโนทัศน์ ความสามารถในการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตของ
ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุมนัส วงษ์บุญชู. 2537. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก
ชมรมผู้สูงอายุ กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายুর่วมเกล้า เขตราชกระบี่ กรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2546. รายงานการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2546.
กรุงเทพมหานคร: สำนักสถิติพยากรณ์, สำนักสถิติแห่งชาติ.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. 2550. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร:
กระทรวงพัฒนาสังคมความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548. สรุปผล
การสัมมนาประเทศไทยกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

โสภิตา เมธาวี. 2535. การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ
ชมรมผู้สูงอายุพลเมือง อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาพยาบาลชุมชน, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรพินธ์ บุญนาค. 2537. โครงการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการทำงานและ
สวัสดิการเพื่อจัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานให้ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันพยากรณ์ศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดมพร ชื่นไพบูลย์. 2549. สังคมวิทยาเกี่ยวกับการสูงวัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อำเภอพนมทวน. 2553. ([http:// love 4 home.com](http://love4home.com) เข้าถึงเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์)

Erber, J.T. 2005. **Aging and older adulthood**. Wadsworth : A Division of Thomson Learning,
Inc.

Yurick, A.G. 1980. **The aged person and the nursing process**. New York: Appleton-
Century-Grofts.



ภาคผนวก



แผนสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564)

แนวคิดพื้นฐานของการจัดทำแผน

ปรัชญา

1. การสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคม
2. ผู้สูงอายุมีคุณค่าและศักยภาพ สมควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม
3. ผู้สูงอายุมีสักดิ์ศรีและสมควรดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนของตนได้อย่างมีคุณภาพที่สมเหตุสมผล และสมวัย
4. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ใช่บุคคลด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคมและถึงแม้ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งจะประสบความทุกข์ยาก และต้องการการเกื้อกูลจากสังคมและรัฐ แต่ก็ก็เป็นเพียงบางช่วงเวลาของวัยสูงอายุเท่านั้น

วิสัยทัศน์

“ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม” โดย

1. ประชากรผู้สูงอายุที่มีสถานภาพดี (สุขภาพดีทั้งกายและจิต ครอบครัวอบอุ่นมีสังคมที่ดี มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสมอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วม มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง)
2. ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการเกื้อกูล หากมีการดำเนินการที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ส่วนใหญ่ดำรงอยู่ในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง
3. ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ
4. ระบบสวัสดิการและบริการจะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ
5. รัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในระบบบริการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคม
2. เพื่อให้ประชากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการและมีการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ
3. เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตและมีหลักประกัน
4. เพื่อให้ประชาชน ครอบครัว ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการกิจด้านผู้สูงอายุ
5. เพื่อให้มีกรอบและแนวทางปฏิบัติสำหรับส่วนต่างๆ ในสังคม ทั้งภาคประชาชน ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ได้ปฏิบัติงานอย่างประสานและสอดคล้องกัน

ยุทธศาสตร์ของแผน

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) จัดแบ่งเป็น 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 3 มาตรการหลัก
 - 1.1 มาตรการหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ
 - 1.2 มาตรการการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - 1.3 มาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ
2. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 6 มาตรการหลัก
 - 2.1 มาตรการส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเองเบื้องต้น
 - 2.2 มาตรการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ
 - 2.3 มาตรการส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ
 - 2.4 มาตรการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

2.5 มาตรการส่งเสริม สนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ

2.6 มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย

3. ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 มาตรการหลัก

3.1 มาตรการคุ้มครองด้านรายได้

3.2 มาตรการหลักประกันด้านคุณภาพ

3.3 มาตรการด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง

3.4 มาตรการระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

4. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 มาตรการหลัก

4.1 มาตรการการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ

4.2 มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

5. ยุทธศาสตร์ด้านการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย 4 มาตรการหลัก

5.1 มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานวิจัยดำเนินการประมวล และพัฒนา

5.2 มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาการบริการและการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม

5.3 มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

5.4 มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้เป็นระบบและทันสมัย

ดัชนีรวมของยุทธศาสตร์

พิจารณาจากดัชนีต่อไปนี้

1. อายุคาดหวังที่ยังดูแลตนเองได้ เป้าหมายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
2. สัดส่วนอายุคาดหวังที่ยังดูแลตนเองได้ต่ออายุคาดหวัง เป้าหมายมีสัดส่วนไม่ลดลง
3. ดัชนีคุณภาพภาวะประชากรสูงอายุ พิจารณาจากผลรวม
ของดัชนีรายการมาตรการที่คัดเลือก จำนวน 12 ดัชนี เป้าหมายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ข้อจำกัดและเงื่อนไขจำเป็นของแผนและการดำเนินการตามแผนข้อจำกัด

1. ดัชนีจำนวนหนึ่งที่ได้กำหนดเพื่อใช้ในการติดตามประเมินความสำเร็จของการดำเนินการตามแผนไม่เคยได้รับการศึกษาวิจัยมาก่อน มีความลำบากในการกำหนดเป้าหมาย เนื่องจากขาดตัวเลขขั้นต้นในการประกอบการพิจารณา
2. ระดับการดำเนินการ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และเอกชน ยากที่จะคาดการณ์ได้ชัดเจน
3. ภาวะมั่นคงทางการเมืองและการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินการตามมาตรการต่างๆ ในแผนฉบับนี้

หน่วยงานกลาง คือ สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ (กสผ.) ซึ่งประกอบด้วย 3 ฝ่าย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และสถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาบางประการ เช่น ความเป็นเอกภาพและการดำเนินการตามภารกิจอย่างต่อเนื่องอาจจะไม่เข้มแข็งเพียงพอ

เงื่อนไขจำเป็น

1. ต้องดำเนินการให้มีการกำหนดนิยามและเกณฑ์ ตลอดจนกระบวนการวิจัยที่เหมาะสม
2. คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติจะต้องดำเนินการให้เกิดการประสานงานกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9, 10, 11 และ 12 สอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุระยะยาว

3. แผนระยะยาวฉบับนี้จะต้องได้รับการพิจารณาและปรับปรุงเป็นระยะๆ ไม่เกินทุก 5 ปี เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์

ความเป็นมาของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

ความเคลื่อนไหวในเรื่อง กฎหมายสำหรับผู้สูงอายุ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2538 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในข้อสังเกตเยาวชนและผู้สูงอายุ วุฒิสภา ในการกำหนดให้มีกฎหมายคุ้มครองผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ และข้อเสนอแนะของกระทรวงแรงงานฯ เร่งรัดให้มีการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้สูงอายุ ประกอบกับหลักการและเหตุผลในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 54 กำหนดว่าบุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ
2. องค์การสหประชาชาติได้กำหนดในปี พ.ศ. 2542 เป็นปีสากลว่าด้วยผู้สูงอายุ มีการจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองทั่วโลก
3. ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2542 ข้อ 8 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์การภาคเอกชน ประชาชน

สถาบันสังคมต้องตระหนักว่าด้วยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันและการบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิ คุ้มครอง สวัสดิภาพ และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้เป็นไปตามสารบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

หลักการและเหตุผลข้างต้น คณะรัฐมนตรีได้มอบให้สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เป็นแกนกลางในการจัดทำพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ โดยดำเนินการร่วมกับ คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ ทั้งวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร กระทรวงแรงงานฯ กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ องค์การภาครัฐและเอกชน ซึ่งต่อมาได้มีการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ได้มีการโอนงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุน สิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติแก้ไขหน่วยงานที่รับผิดชอบจากกระทรวงสาธารณสุข เป็นกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในการทำหน้าที่เป็นแกนกลางในเรื่องพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ต่อไป

กิจกรรมการจัดทำพระราชบัญญัติได้ดำเนินการหลายรูปแบบ เพื่อให้การจัดทำพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เป็นไปอย่างครอบคลุม และสอดคล้องกับสถานการณ์สภาพปัญหา และตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริงได้แก่ การสัมมนาเรื่องแนวทางการร่างพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ การจัดทำประชาพิจารณ์ 4 ภาคการระดมความคิดเห็น และพิจารณาร่วมกันทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ประชาชน (ผู้สูงอายุ) และนักวิชาการ

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

1. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มี จำนวน 24 มาตรา
2. กำหนดให้บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย ถือเป็นผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติ
3. กำหนดให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.)
4. จัดให้มีหน่วยงานทำหน้าที่ดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

เพื่อให้การจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุเป็นไปอย่างถูกต้องได้มีกฎหมายรองรับ คือ พระราชบัญญัติ ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 โดยบัญญัติให้ ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริม และ สนับสนุนตามกฎหมาย มาตราที่ 11 ดังนี้

1. ได้รับการบริการทางการแพทย์ และการสาธารณสุขที่จัดไว้ โดยให้ความสะดวก และรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
2. ได้รับการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
3. ได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม
4. ได้รับการพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน
5. ได้รับการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ หรือการบริการสาธารณะอื่น
6. ได้รับการช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
7. ได้รับการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

8. ได้รับการช่วยเหลือในกรณีที่ได้รับอันตรายจากการถูกละเมิดหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง
9. ได้รับการให้คำแนะนำ ปรีกษา หรือการดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางแก้ไขปัญหาคอครบถ้วน
10. ได้รับการจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง
11. ได้รับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
12. ได้รับการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี
13. ได้รับการบริการอื่นตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติประกาศกำหนด

นอกจากนี้รัฐบาลยังได้บัญญัติให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ได้รับสิทธิทางภาษี

1. ผู้ที่บริจาคเงินหรือทรัพย์สิน ให้แก่กองทุนผู้สูงอายุแห่งชาติ มีสิทธินำไปลดหย่อนในการคำนวณภาษีเงินได้ หรือได้รับการยกเว้นภาษี
2. ผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูบุพการีซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษี

จากพระราชบัญญัติผู้สูงอายุจะเห็นได้ว่า รัฐมีแนวคิดในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุที่เป็นระบบมากขึ้น ไม่นั้นเพียงการสงเคราะห์เป็นหลักเหมือนที่ผ่านมา แต่จะให้การสนับสนุนผู้สูงอายุในอันจะมีส่วนร่วมในสังคมมากขึ้น

ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต

ความพึงพอใจในชีวิต เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของบุคคล เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้นๆ ซึ่งในทางการศึกษาด้านวิทยาการผู้สูงอายุ มักใช้ความพึงพอใจในชีวิตเป็นตัวชี้วัดถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้กล่าวถึงความสำเร็จในชีวิตว่าจะต้องประกอบไปด้วยหลักสำคัญ 2 ประการ คือ ความพึงพอใจในชีวิตของแต่ละบุคคลและความพึงพอใจในบทบาททางสังคม หรือการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

ความหมายของความพึงพอใจในชีวิต

ความพึงพอใจในชีวิต เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองความพึงพอใจเป็นความรู้สึกทางด้านบวกในตัวบุคคล ที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้บุคคลมีความสุข

ความพึงพอใจในชีวิต หมายถึง ความรู้สึกที่เป็นสุข ประกอบไปด้วย ความสนุกสนาน ไม่ต้องเผชิญกับความเครียด ความไม่พึงประสงค์ และความขอกซ้ำ ซึ่งความรู้สึกนี้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้เปรียบเทียบสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นอยู่ กับสถานการณ์ที่เขาคาดหวังให้เป็น

เมื่อกล่าวถึงความสุขของผู้สูงอายุ มิลเลอร์ และคณะ ได้ให้ข้อคิดว่า ผู้สูงอายุที่จะมีชีวิตอยู่อย่างสมบูรณ์และเข้มแข็ง ต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1. มองโลกในแง่ดี และมีความพึงพอใจในชีวิต
2. มีความรัก คือ พร้อมที่จะให้และรับความรักจากผู้อื่น
3. มีความศรัทธาในสิ่งที่ถูกต้องและแน่นอน
4. มีอารมณ์ขัน
5. มีความเชื่อมั่นในตนเองในทางที่เหมาะสม
6. ให้อำนาจแก่ตนเอง
7. มีการจัดการกับความเครียด
8. มีสัมพันธ์กับสังคม

องค์ประกอบเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่มีความสุข เป็นผู้มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน สามารถให้ความรักแก่ผู้อื่น และพร้อมที่จะรับความรักจากบุคคลรอบข้าง เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มองสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความจริง ยอมรับความสามารถของตนที่จะเผชิญกับสิ่งต่างๆ เมื่อต้องประสบกับปัญหา ก็สามารถควบคุมสถานการณ์ได้อย่างดี ตลอดจนรู้สึกยินดีกับการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นและสังคม จากคุณสมบัติเหล่านี้จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีพลังชีวิตที่จะต่อสู้กับสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งจะนำไปสู่ความพึงพอใจในชีวิตได้

ความพึงพอใจในชีวิตของบุคคล ประเด็นหนึ่งสามารถอธิบายได้โดยทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ที่เชื่อว่าบุคคลมีความต้องการอยู่เสมอตามลำดับขั้นตั้งแต่พื้นฐาน ซึ่งเป็นความต้องการทางด้านร่างกายจนกระทั่งถึงความต้องการทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นความต้องการทางด้านจิตใจซึ่งมีความต้องการที่จะเป็นอิสระ บรรลุความสำเร็จสมหวังในชีวิตได้กระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ตามที่ใจตนเองปรารถนา นับเป็นความต้องการระดับสูงสุด เมื่อความต้องการในแต่ละระดับของบุคคลได้รับการตอบสนอง ก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตขึ้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ปัจจัย 3 ด้าน ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย

1.1 ระดับการศึกษา ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีความสามารถในการดูแลตนเอง และมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมได้ดี และมากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาน้อย

1.2 งานอดิเรก หมายถึง วิธีทางในการใช้เวลาทำกิจกรรมต่างๆ นอกเหนือไปจากหน้าที่การงานประจำ หรือเป็นกิจกรรมที่ทำในเวลาว่างด้วยความสมัครใจ เพื่อก่อให้เกิดความเพลิดเพลินแก่ผู้กระทำโดยตรง บทบาท และกิจกรรมใดก็ตาม ที่บุคคลถูกผลักดันให้เลิกกระทำ จะต้องมีการมีกิจกรรมใหม่ขึ้นมาทดแทน และกิจกรรมหนึ่งที่ถูกเรียกเข้ามาคืองานอดิเรก

1.3 สุขภาพ ผู้สูงอายุมักประสบปัญหาสุขภาพที่ทรุดโทรมลง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และต้องพึ่งพิงผู้อื่น สิ่งนี้ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกด้อยในสายตาของบุคคลทั่วไป และมีผลต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุด้วย

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาหลักของผู้สูงอายุ ทำให้รายได้ลดน้อยลง ส่งผลต่อความสามารถในการดูแลตนเอง ทางสุขภาพ และส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

3. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ทำให้ต้องเสียบทบาทในการทำงาน ผู้สูงอายุจึงเปลี่ยนจุดสนใจไปยังครอบครัว หาบบทบาทใหม่ให้กับตนเอง ด้วยการเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือลูกหลานภายในบ้าน หากความสัมพันธ์ในครอบครัวดี จะส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

จากปัจจัย 3 ด้านที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ในส่วนของงานอดิเรก และการมีสัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัว รวมทั้งสังคมได้สอดคล้องกับทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ดังที่ได้กล่าวไว้แต่ต้น ในเรื่องของกิจกรรม ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ซึ่งอาจกลายเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้สูงอายุ ที่ควรมีต่อสังคม ครอบครัว และชุมชน เพื่อการมีคุณค่าในชีวิต และเพิ่มความพึงพอใจตนเองของผู้สูงอายุ อาจแบ่งได้ 3 ประเภท

1. กิจกรรมที่ไม่มีรูปแบบ (Informal activity) เช่น การช่วยเหลืองานของสมาชิกในครอบครัว และการพบปะสังสรรค์กับเพื่อน ญาติ เป็นต้น
2. กิจกรรมที่มีรูปแบบ (Formal activity) เช่น เข้าร่วมในสมาคมต่างๆ การเข้ากลุ่มทางศาสนา การเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคม ซึ่งเป็นกิจกรรมภายนอกครอบครัว เป็นต้น
3. กิจกรรมที่ทำคนเดียว (Solitary activity) เช่น การทำงานในยามว่าง กิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจส่วนตัว และกิจกรรมภายในบ้าน เป็นต้น



ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง ที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องการเข้าร่วม เช่น กิจกรรมนันทนาการ บุคลากรในการจัดกิจกรรมนันทนาการ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมนันทนาการ ความต้องการเผยแพร่ และการประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมนันทนาการ

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุ

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

นางสาวอรุณพร พิทักษ์

นิสิตปริญญาโท สาขาสังคมวิทยาประยุกต์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

คำชี้แจง ให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน ตรงกับความ เป็นจริง หรือเติมคำ/ข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

1. เพศ

- 1) ชาย 2) หญิง

2. อายุ

- 1) 60-65 ปี 2) 66-69 ปี
 3) 70 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพ

- 1) โสด 2) สมรส
 3) หม้าย 4) หย่าร้าง

4. ที่อยู่อาศัย

- 1) บ้าน 2) อาคารชุด
 3) อาคารสงเคราะห์ (แฟลต)

5. ท่านพักอยู่กับใคร

- 1) พักอยู่กับลูกหลาน 2) พักอยู่กับเพื่อน
 3) พักอยู่กับญาติ 4) พักตามลำพัง/คู่สมรส

6. ระดับการศึกษา

- 1) ไม่ได้เรียนหนังสือ 2) ประถมศึกษา
 3) มัธยมศึกษา 4) อนุปริญญา
 5) ปริญญาตรี 6) สูงกว่าปริญญาตรี

7. ภาวะสุขภาพ

- 1) ไม่มีโรคประจำตัว 2) มีโรคประจำตัว
- 2.1 ความดัน
 2.2 ปวดเข้า/ข้อเข่าเสื่อม
 2.3 เบาหวาน
 2.4 ตาเป็นต้อหิน
 2.5 ไขมัน
 2.6 ภูมิแพ้

8. ความถี่ในการเข้ารับการรักษา
- 1) 1 ครั้งต่อเดือน 2) 3 เดือนครั้ง 3) 6 เดือนครั้ง
9. สถานพยาบาลที่ท่านเข้ารับการรักษา
- 1) โรงพยาบาลของรัฐ 2) โรงพยาบาลเอกชน 3) คลินิกใกล้บ้าน
10. ปัจจุบันท่านมีรายได้จากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1)
- 1) เงินบำนาญ 2) เงินสวัสดิการผู้สูงอายุจากภาครัฐ
- 3) เงินจากการประกอบอาชีพ 4) ลูกหลาน/คนในครอบครัว
11. ปัจจุบันท่านมีรายจ่ายในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1)
- 1) ค่าปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต (อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค)
- 2) ค่าสาธารณูปโภค (ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์)
- 3) ค่าเล่าเรียนบุตรหลาน
- 4) ค่ารักษาพยาบาลและการดูแลสุขภาพ
- 5) ค่างานสังคมประเภทต่าง
- 5.1 งานแต่งงาน
- 5.2 งานบวช/งานบุญ
- 5.3 งานศพ
12. อาชีพเดิม
- 1) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ 2) ธุรกิจ/ค้าขาย
- 3) พนักงานงานบริษัทห้างร้าน 4) ทำงานรับจ้างทั่วไป
- 5) แม่บ้าน/พ่อบ้าน
13. ท่านใช้เวลาในชีวิตประจำวันทำสิ่งใดบ้าง
- 1) ปลูกต้นไม้ 2) ดูแลบ้าน/ทำความสะอาดภายในบ้าน
- 3) ทำอาหาร 4) เลี้ยง ลูก/หลาน
- 5) ไปวัด/ปฏิบัติธรรม 6) ไม่ได้ทำ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ

คำชี้แจง ให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย (✓)

- 5 = มากที่สุด เข้าร่วมกิจกรรม ทุกวัน
 4 = มาก เข้าร่วมกิจกรรม 4 ครั้ง/สัปดาห์
 3 = ปานกลาง เข้าร่วมกิจกรรม 3 ครั้ง/สัปดาห์
 2 = น้อย เข้าร่วมกิจกรรม 2 ครั้ง/สัปดาห์
 1 = น้อยที่สุด เข้าร่วมกิจกรรม 1 ครั้ง/สัปดาห์

ประเภทกิจกรรมที่ท่านเข้าร่วมเป็นประจำ	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. กิจกรรมศาสนา และพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ (วิสาขบูชา มาฆบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษา)					
2. กิจกรรมออกกำลังกาย (ปาเป้า โยนห่วง โบว์ลิ่ง เปตอง)					
3. กิจกรรมตามอัชชาสัย (ดนตรีไทย ลีลาศ รำไทย ร้องเพลง)					

4. ความพอเพียงของอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม
 1) พอเพียง 2) ไม่เพียงพอ
5. ท่านมาเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง โดยวิธีใด
 1) รถโดยสารประจำทาง 2) ขับรถส่วนตัวมา
 3) ลูกหลาน หรือญาติพี่น้องมาส่ง 4) เดินมา
6. ระยะทางจากบ้านท่านมายังศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง
 1) ใกล้ ประมาณ 10 กิโลเมตร 2) ไกล ประมาณมากกว่า 10 กิโลเมตร
7. ท่านมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง มากน้อยเพียงใด
 1) มากที่สุด 2) มาก
 3) ปานกลาง 4) น้อย
 5) น้อยที่สุด

8. ท่านไปเข้าร่วมกิจกรรมกับใคร
- 1) คนเดียว 2) เพื่อน
- 3) คนในครอบครัว
9. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมกับศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงในช่วงเวลาใด
- 1) ช่วงเช้า 2) ช่วงบ่าย
- 3) ทั้งช่วงเช้าและช่วงบ่าย
10. ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมมานานเป็นระยะเวลา
- 1) น้อยกว่า 6 เดือน 2) 6 เดือน
- 3) 1 ปี 4) 2 ปี
- 5) มากกว่า 5 ปี
11. ท่านทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1)
- 1) จากการบอกเล่าจากเพื่อน/ญาติ 2) จากชมรมผู้สูงอายุ
- 3) จากหน่วยงานของรัฐ 4) จากแผ่นพับ
12. ประโยชน์ที่ท่านได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง (ตอบได้มากกว่า 1)
- 1) ความสุข ความสนุกสนาน 2) มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง
- 3) มีสุขภาพจิตที่ดี 4) การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- 5) สร้างคุณค่าทางสังคม 6) แลกเปลี่ยนทัศนคติ การพบปะสังสรรค์
- 7) ทำให้มีเพื่อน ไม่เหงา
13. สุขภาพร่างกายของท่านก่อนเข้าร่วมกิจกรรม
- 1) เจ็บป่วยบ่อยๆ 2) ร่างกายแข็งแรงดี
14. สุขภาพร่างกายของท่านหลังเข้าร่วมกิจกรรม
- 1) เจ็บป่วยเหมือนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม 2) ร่างกายแข็งแรงดีขึ้น
15. สุขภาพจิตใจของท่านก่อนเข้าร่วมกิจกรรม
- 1) สดใสร่าเริง 2) มีความสุข
- 3) ซึมเศร้า หดหู่ 4) ท้อถอย
- 5) กังวลกับอนาคต
16. สุขภาพจิตใจของท่านหลังเข้าร่วมกิจกรรม
- 1) สดใสร่าเริงมากขึ้น 2) มีความสุขมากขึ้น
- 3) ยังซึมเศร้า หดหู่ เหมือนเดิม 4) ท้อถอยเหมือนเดิม
- 5) กังวลกับอนาคตเหมือนเดิม

**ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์บริการผู้สูงอายุ
ดินแดง**

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

- 5 = พึงพอใจมากที่สุด
4 = พึงพอใจมาก
3 = พึงพอใจปานกลาง
2 = พึงพอใจน้อย
1 = พึงพอใจน้อยที่สุด

ลำดับ	รายการ	ระดับความต้องการในการจัด กิจกรรมของศูนย์บริการ การผู้สูงอายุดินแดง				
		5	4	3	2	1
1	ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม					
	1) กิจกรรมศาสนาและพิธีการต่างๆ ในวันสำคัญ (วิสาขบูชา มาฆบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษา)					
	2) กิจกรรมออกกำลังกาย (ป่าเป้า โยนห่วง โบว์ลิ่ง เปตอง)					
	3) กิจกรรมตามอัธยาศัย (ดนตรีไทย ลีลาศ รำไทย ร้องเพลง)					
	4) กิจกรรมทัศนศึกษาออกสถานที่					
2	ความพึงพอใจด้านการจัดสวัสดิการและเจ้าหน้าที่					
	1) ความพึงพอใจสวัสดิการผู้สูงอายุ					
	2) ความพึงพอใจสวัสดิการห้องน้ำ					
	3) ความพึงพอใจเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างทั่วถึงในระหว่างทำ กิจกรรม					
3	ความพึงพอใจด้านการเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์					
	1. ความพึงพอใจให้มีสื่อในการเผยแพร่อย่างทั่วถึง มีความชัดเจน มีสีสันสะดุดตา					
	2. ความพึงพอใจให้มีสื่อในการเผยแพร่ในสื่อฯ ทุกๆ ด้าน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์					
	3. ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจัดกิจกรรมของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

กิจกรรมอื่นๆ ที่ท่านต้องการให้ศูนย์จัดเรียงลำดับจากมากที่สุด (โปรดระบุ)

1.
2.
3.

ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับความต้องการจัดกิจกรรมของศูนย์บริการผู้สูงอายุ
ดินแดง

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

ถ้ากรุงเทพมหานครจัดศูนย์บริการผู้สูงอายุในเขตที่ท่านอาศัยอยู่ ท่านยังจะมาใช้บริการที่
ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล

นางสาวอรุณพร พิทักษ์

วัน เดือน ปี ที่เกิด

วันที่ 5 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2525

สถานที่เกิด

กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต (สังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

